

Layout
Agency Leroy

Bilder
Agency Leroy
Katja Hagelstam
Tomi Parkkonen
Gabriella Tjeder-Kajander
Suvi Elo/MLL
Veikko Somerpuro
Jaana Kotamäki
Maria Vasenkari
Siiri Oinonen

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse sr

Tryckeri
Pollie

4	Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse
7	Konstmuseet Villa Gyllenberg
8	VD:s hälsning
12	En stipendiats berättelse: Linnea Karlsson
16	Apurahansaajan tarina: Linnea Karlsson
20	En stipendiats berättelse: Torkel Falkenberg
24	Apurahansaajan tarina: Torkel Falkenberg
28	En stipendiats berättelse: Anu Jansson
32	Apurahansaajan tarina: Anu Jansson
38	Andens rikedomar, dold kunskap och klarsynt konst
44	Hengen aarteita, salattua tietoa ja viisasta taidetta
52	Styrelse
54	Personal
56	Verksamhetsberättelse
70	Bokslut
80	Revisionsberättelse
83	Beviljade stipendier 2020–2021

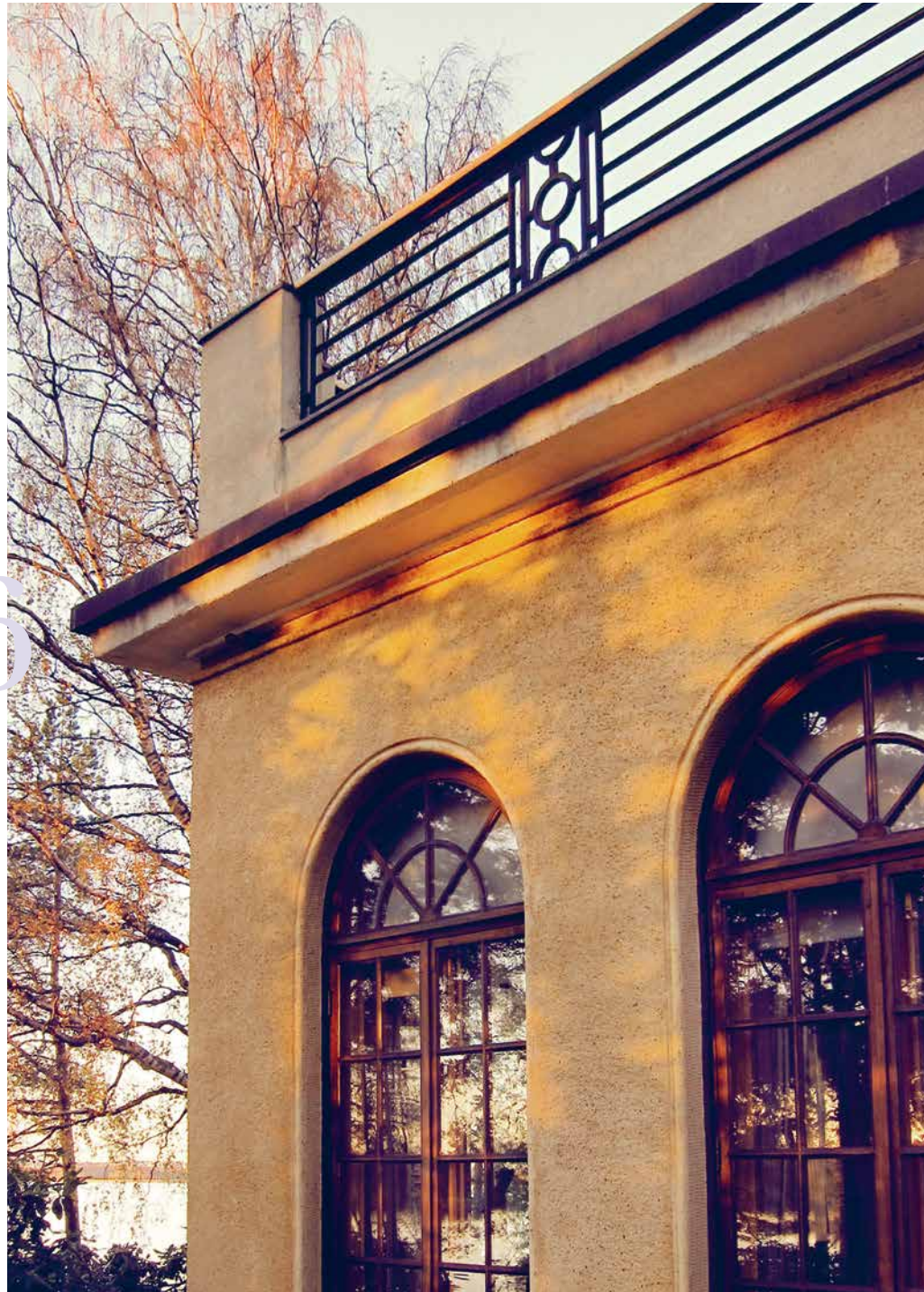
Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse

4

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse är en av Finlands ledande bidragsgivare inom den psykosomatiska och antroposofiska medicinen och därtill anslutna naturvetenskapliga forskningen samt inom blodforskningens område.

5

Konstmuseet Villa Gyllenberg

Konstmuseet Villa Gyllenberg är ett av de främsta privata museerna i Finland. Det ägs av Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse och befinner sig i donatorernas forna hem på Granö i västra Helsingfors.

8 VD:s hälsning

I och med denna årsberättelse lämnar vi på Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse ett omtumlande år 2020 bakom oss. Då coronaviruspandemin drabbade vårt samhälle i mars i fjol, var vi här på stiftelsen givetvis lika oförberedda som resten av världen. Och lika osäkra som alla andra var vi på vad den närmaste framtiden skulle föra med sig i form av smittorisk, insjuknanden och svårigheter att sköta vårt uppdrag. Jag vill genast börja med att

tacka vår personal och vår styrelse för en stor flexibilitet och ett stort engagemang i dessa undantagsförhållanden. Med beaktande av hur exceptionell situationen har varit, lyckades vi genomföra fjolårets verksamhetsplan på ett berömvärt sätt och med bevarande av trygghet för alla. Lyckligtvis hade vi också i denna situation stor glädje av vårt omfattande nätverk av andra liknande stiftelser och föreningar. Med dem kunde vi öppet och insiktsfullt

utväxla tankar om vad som var på gång, bolla idéer om hur säkerställa verksamheten och dela tips för praktiska lösningar i den exceptionella situationen.

Behandlingen av våra drygt 400 stipendieansökningar genomfördes enligt tidtabellen trots att Coronasituationen då var alldeles ny för oss. På sitt digitala möte i maj fattade styrelsen beslut om utdelningen helt enligt planerna och utan att fysiska behandlingsmöten kunnat hållas. Stipendiebehandlingen blev därmed ett digitalt jättekälv, då det var första gången också alla ansökningar distribuerades enbart elektroniskt. Nu hoppas vi givetvis att alla våra stipendiater skall ha möjlighet att genomföra sina forskningsprojekt och sina fortbildningsplaner, så fort vi ser en återgång till det normala. Men vi är givetvis beredda att vara flexibla också här.

För museiverksamheten på Villa Gyllenberg var Coronakrisen givetvis ett bakslag, men även det visade sig vara mera temporärt. Vår storsatsning kring konst och esoteri måste snabbt ges en ny tidtabell förra våren. Men med hjälp av noggranna försiktighetsåtgärder och lite tur i bagaget lyckades vi hålla museet öppet hela sommaren och en bra bit in på hösten. Även det planerade symposiet genomfördes på sensommaren och publikationen utkom på våren som planerat. Projektet blev en fin helhet och en värdig final inför Villa Gyllenbergs renovering som pågår hela år 2021.

Om vi höjer blicken från vår egen verksamhet och ser på världen omkring oss, så har det gångna året på många sätt varit både skrämmande och lärorikt. Skrämmande förstås, i och med att vi insett hur sårbart vårt samhälle är och hur utsatta vi alla är

för hot som är närmast omöjliga att gardera sig mot. Men samtidigt har det varit lärorikt på många sätt. En del lärdomar är väldigt konkreta i form av digital transformation, flexibilitet i arbetsmetoder och skyddsåtgärder för att förhindra direkt skada. Andra lärdomar är mera subtila och kanske just därför mera genomgripande på sikt. De har och göra med insikten om hur integrerad vår värld är. I den integrerade världen sprider ett virus sig blixtnabbt, men i den världen sker också nydanande forskning som resulterar i vaccin på rekordtid. I denna värld är det inte heller avgörande att man själv får vaccin snabbt. Om inte alla i omgivningen kan erbjudas det, återgår livet inte till det normala för någon. Och i den integrerade världen bidrar alla regeringar som har råd till att hålla ekonomin flytande. Men dessa regeringar inser samtidigt att utan privat initiativ, innovativt företagande och en fungerande tredje sektor så räcker inga resurser till – vare sig materiella, eller mänskliga.

Det är här också vi stiftelser har en viktig roll. Med de finländska stiftelsernas stöd och bidrag på nästan en halv miljard euro per år till forskning, kultur och allmännyttig verksamhet kan vi vara med och skapa å ena sidan nytänkande och innovation och å andra sidan trygghet och kontinuitet. Speciellt år 2020 har detta varit ledstjärnan för oss som jobbar inom dessa allmännyttiga stiftelser.

Jannica Fagerholm, VD

”Grunden för hela
mitt liv har varit
en önskan att följa
sanning och rätt”

Ane Gyllenberg

En stipendiats berättelse

12 Linnea Karlsson

Biträdande professor, överläkare, Åbo universitet, Kliniska institutionen, Turku Brain and Mind Center, födelsekohortundersökningen FinnBrain
Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt och Åbo universitet, Ungdomspsykiatri
Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt och Åbo universitet,
Centret för befolkningsforskning

Min doktorsavhandling om epidemiologin för depressionstillstånd bland unga finländare gjorde jag på det tidigare Folkhälsoinstitutet. Redan då var jag särskilt intresserad av att studera den psykiska dimensionen parallellt med den fysiska. Min intressantaste delpublikation var enligt min egen åsikt den som kartlade somatiska symtom bland unga med depression och de ungas hälsovanor. Efter min doktorsavhandling vid Helsingfors universitet 2003 fortsatte jag att arbeta med frågor kring depression bland unga, men jag kände ett växande behov av att bedriva mångvetenskapligare forskning för att så allsidigt som möjligt kunna "gräva på djupet".

Med denna kunskapsörst som utgångspunkt grundade jag år 2010 FinnBrain-födelsekohort tillsammans med min make, professor Hasse Karlsson. Under årens lopp har mitt eget forskningsområde kommit att fokusera på sambanden mellan tidig stressexponering och barnets senare somatiska och psykiska hälsa. Hittills har vi koncentrerat oss på moderns stressexponering under graviditeten och dess inverkan. Särskilt intressant är det att klargöra om också olika exponeringar under graviditeten, exempelvis psykiska symptom eller graviditetsdiabetes, har motsvarande inverkan på barnets senare utveckling och hälsa. Avvikelse i kroppens stresssystem, förändringar i tarmsystemets mikrosammansättning eller en inflammation – alla kan ha samband med både psykiska och somatiska exponeringar eller senare hälsorisker. Därför är det meningsfullt att studera dem tillsammans. De samband som vår forskningsgrupp påvisat mellan psykisk stress under graviditeten och risken för återkommande inflammationer hos barnet är en påminnelse om samma fenomen sett ur en annan synvinkel, barnets hälsa. Därför passar Gyllenbergs

stiftelses idé om människan som en psykosomatisk helhet särskilt bra ihop med min forskning, och det sambandet har känts mycket meningsfullt.

Under sina första år arbetade kohorten FinnBrain med att sätta upp projektet, men under de senaste åren har vi fått resultat i form av publikationer. Våra viktigaste upptäckter i de projekt som Gyllenbergs stiftelse finansierat handlar dels om mätning av moderns stress under graviditeten, dels om tarm-hjärnaxelns utveckling. Vi har kunnat konstatera att långvariga men endast måttligt ökade depressionssymtom hos modern under graviditeten har ett samband med hennes stegrade halt av hårkortisol. Vi har också kombinerat motsvarande mätningar med variationerna i tarmsystemets mikrosammansättning hos spädbarnet. Resultaten understryker betydelsen av symptomens kroniska karaktär även då deras frekvens eller nivå inte är särskilt höga i sig. Vår rapport var också ett betydande bidrag till förståelsen av hur självrapporterade symptom bäst kan utnyttjas då man kartlägger fostrets eventuella stressexponering. Vi har gjort motsvarande observationer också gällande barnets neuropsykologiska utveckling: symptomens långvarighet tycks vara en betydande faktor ur barnets synvinkel, varför man så tidigt som möjligt bör reagera även på lindriga depressions- och ångestsymtom för att undvika att de blir kroniska.

Vad beträffar hjärn-tarmaxelns utveckling har vi upptäckt att tarmbakteriernas sammansättning hos 2,5 månader gamla spädbarn korrelerar med vissa mätta temperamentsdrag i den senare spädbarnsåldern. Exempelvis negativ emotionalitet och reaktionskänslighet för rädsla kunde kopplas samman med mikrosammansättningens komplexitet.

Motsvarande temperamentsdrag har i andra undersökningar kopplats samman med förhöjd risk för affektiva störningar och ångest. Dessutom har vi konstaterat att spädbarnets mikrosammansättning har ett samband med barnets sätt att rikta sin uppmärksamhet mot emotionella stimuli. Sådana variationer har förknippats med känslolivets senare utveckling. Betydelsen av vår forskning ligger således i att vi har kunnat studera mycket tidiga drag i den psykosociala och emotionella utvecklingen tillsammans med tarmsystemets tidiga mikrosammansättning. De viktigaste rönen ligger dock fortfarande i framtiden då vi kan studera resultaten från en längre tidsperiod.

Motsvarande material förekommer knappast alls någon annanstans i världen. Forskningsfinansieringen från Gyllenbergs stiftelse ger oss möjlighet att med nya metoder utnyttja detta värdefulla material som samlats in under flera år. Ett sådant nytt område är möjligheten att studera mikrobernas metaboliska produkter hos spädbarnet parallellt med experimentella mätningar av den neuropsykologiska utvecklingen och strukturbeskrivning av hjärnan. Vi väntar otåligt på resultaten från denna sista fas, för de kommer att föra oss närmare en förklaring av mekanismerna. Vårt forskningsprojekt inbegriper även translationella element som byggs så att de stöder våra observationer från befolkningmaterialet.

Stödet från Gyllenbergs stiftelse har varit en central faktor som möjliggjort vår forskning: den tvååriga finansieringsperioden och de upprepade positiva finansieringsbesluten har skapat en unik kontinuitet i arbetet. Omfattningen av både projektet och de frågor det söker svar på i kombination med den multidisciplinära metoden ställer stundtals stora utmaningar, och även forskningsfinansiärerna skulle ibland föredra

ett enklare grepp. För mig personligen är dock just denna mångvetenskaplighet det viktigaste och intressantaste, och jag är väldigt tacksam över att med stöd från Gyllenbergs stiftelse ha fått en möjlighet att realisera min vision. De ovan beskrivna projekten har hittills resulterat i tre avhandlingar och den fjärde väntar nu på tryckningstillstånd. Jag noterar att unga forskare som tillgodogjort sig mångvetenskapligt tänkande på ett naturligt sätt fortsätter med det i sitt eget arbete, vilket har varit ett av mina största glädjeämnen.

Översättning Tomi Snellman

Apurahansaajan tarina

16 Linnea Karlsson

Apulaisprofessori, ylilääkäri TY,
Kliininen laitos, Turku Brain and Mind Center,
FinnBrain-syntymäkohorttitutkimus
VSSHP ja TY, Nuorisopsykiatria
VSSHP ja TY, Väestötutkimuskeskus

Tein väitöskirjani silloisella Kansanterveyslaitoksella suomalaisten nuorten masennustilojen epidemiologiasta. Jo tuolloin olin erityisen kiinnostunut psyykkisen ja fyysisen ulottuvuuden samanaikaisesta tarkastelemisesta, ja omasta mielestäni kiinnostavin osajulkaisuni oli työ, jossa kartoitettiin väestössä nuorten masennukseen liittyvää somaattista sairastamista ja terveystottumuksia. Väiteltyäni Helsingin yliopistosta vuonna 2003 jatkoin työtä nuorten depression liittyen, mutta taustalla kasvoi koko ajan halu toteuttaa yhä monitieteisempää tutkimusta, missä pääsisi mahdollisimman monipuolisesti penkomaan “syntyjä syviä”.

Tähän tiedonhaluun liittyen perustimme FinnBrain-syntymäkohortin puolisoni Prof Hasse Karlssonin kanssa vuonna 2010. Vuosien kuluessa omaksi tutkimusalueekseni on vakiintunut varhaisen stressialtistuksen sekä lapsen myöhemmän somaattisen ja psyykkisen terveyden välisten yhteyksien tutkiminen. Toistaiseksi olemme keskittyneet äidin raskaudenaikaisen stressialtistuksen ja sen vaikutusten tutkimiseen. Erityisen kiinnostavaa on selvittää, vaikuttavatko erityyppiset raskaudenaikaiset altisteet, kuten vaikkapa äidin raskaudenaikaiset psyykkiset oireet tai raskausdiabetes, keskenään samankaltaisesti lapsen myöhempään kehitykseen ja terveyteen. Poikkeava stressinsäätelyjärjestelmien toiminta, muutokset suolistomikrobistossa tai inflammaatio voivat kaikki liittyä sekä psyykkisiin tai somaattisiin altisteisiin tai myöhempään terveysriskeihin ja niiden tutkiminen yhdessä on siksi mielekästä. Tutkimusryhmämme raportoimat yhteydet raskaudenaikaisen psyykkisen stressin ja lapsen infektiokierteen riskin välillä muistuttavat tästä samasta asiasta lapsen terveyden näkökulmasta katsottuna. Niinpä Gyllenbergin säätöön ajattelu ihmisen

kokonaisvaltaisesta ja psykosomaattisesta olemuksesta sopii erityisen hyvin omaan tutkimustyöhöni, ja olen kokenut tämän yhteyden hyvin mielekkääksi.

FinnBrain-kohortin ensimmäiset vuodet kuuluivat hanketta pystyttäessä, mutta viime vuosina on lopulta alkanut tulla tulosta julkaisujen muodossa. Keskeiset havaintomme Gyllenbergin säätöön rahoittamissa projekteissa liittyvät toisaalta äidin raskaudenaikaisen stressin mittaamiseen ja toisaalta suoli-aivoakselin kehittymiseen. Olemme todenneet, että äidin pitkäkestoiset, mutta vain kohtalaisesti lisääntyneet masennusoireet raskausaikana ovat yhteydessä äitien kohonneeseen hiuskortisolipitoisuuteen. Vastaavat mittaukset olemme yhdistäneet myös vaihteluun vauvan suolistomikrobiston koostumuksessa. Tulokset korostavat oireilun kroonisuuden merkitystä, vaikka oireiden määrä tai oiretaso itsessään ei olisikaan kovin vakava. Raporttimme edisti myös merkittävästi ymmärrystä siitä, miten itse raportoituja oireita kannattaa hyödyntää sikiön mahdollista stressialtistamista kartoitettaessa. Vastaavia havaintoja olemme tehneet myös suhteessa lapsen neuropsykologisen kehityksen piirteisiin: oireiden pitkä kesto näyttää olevan merkittävä tekijä lapsen näkökulmasta ja lieviinkin masennus- ja ahdistusoireisiin pitäisi reagoida mahdollisimman aikaisessa vaiheessa kroonistumisen välttämiseksi.

Suoli-aivoakselin kehittymiseen liittyen olemme todenneet, että 2,5 kk ikäisten vauvojen suolistomikrobiston koostumus on yhteydessä myöhemmin vauvaiässä mitattuihin tiettyihin temperamenttipiirteisiin. Temperamenttipiirteistä esimerkiksi negatiivinen emotionaalisuus ja pelkoreagoivuus liitettiin mikrobiston monimuotoisuuteen. Vastaavat temperamenttipiirteet on yhdistetty muissa tutkimuksissa kohonneeseen

mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöiden riskiin. Lisäksi olemme havainneet, että vauvan mikrobiston koostumus on yhteydessä hänen tapansa suunnata huomiota emotionaalisiin ärsykkeisiin. Vaihtelu näissä huomion suuntaamisen tavoissa on liitetty myöhempiin tunne-elämän kehityskuluihin. Tutkimuksemme merkitys on siis siinä, että olemme pystyneet tutkimaan hyvin varhaisia psykososiaalisen ja tunne-elämän kehityksen piirteitä yhdessä suolistomikrobiston varhaisen koostumuksen kanssa. Tärkeimmät tulokset ovat kuitenkin vasta edessäpäin, kun pääsemme selvittämään pitkittäisasetelmassa pidempiaikaisen seurannan tuloksia.

Vastaavia aineistoja ei maailmassa juurikaan ole. Gyllenbergin säätiön myöntämän tutkimusrahoituksen turvin pääsemme hyödyntämään tämän arvokkaan ja useiden vuosien aikana kerättyä aineistoa uusilla menetelmillä. Eräs tällainen uusi alue on vauvan suolistomikrobiston aineenvaihduntatuotteiden tutkiminen yhdessä neuropsykologista kehitystä kuvaavien kokeellisten mittausten sekä aivojen rakennekuvauksen yhteydessä. Tämän viimeisimmän vaiheen tuloksia odotan todella innokkaasti, koska sitä kautta pääsemme lähemmäksi mekanismien selvittämistä.

Tutkimushankkeessamme on myös translaationaalisia elementtejä, jotka rakennetaan tukemaan näitä väestöaineistossa tehtyjä havaintoja.

Gyllenbergin säätiön osuus tutkimuksen mahdollistajana on ollut keskeinen: kaksivuotinen rahoituskausi ja toistuvat myönteiset rahoituspäätökset ovat tarjonneet ainutlaatuisella tavalla jatkuvuutta työhön. Hankkeen ja tutkimuskysymysten laajuus ja monitieteisyys tekee tutkimuksesta joskus haastavaa ja myös tutkimusta rahoittavien tahojen toiveissa on toisinaan yksinkertaisempi työote. Itselleni tämä monitieteisyys on kuitenkin se tärkein ja mielenkiintoisin asia ja olen äärimmäisen kiitollinen siitä, että olen saanut Gyllenbergin säätiön tuella toteuttaa tätä visiota. Edellä kuvatuista hankkeista on tähän mennessä valmistunut kolme väitöskirjaa ja neljäs odottaa painatuslupaa. Huomaan, että nuoret tutkijat, jotka ovat kasvaneet monitieteiseen ajatteluun, jatkavat sitä luontevasti omissa töissään, mikä on yksi suurista ilonaiheista.

”Vauvojen suolistomikrobiston koostumus on yhteydessä myöhemmin vauvaiässä mitattuihin tiettyihin temperamentti-
piirteisiin. Temperamentti-
piirteistä esimerkiksi
negatiivinen emotionaalisuus ja pelkoreagoivuus
liitettiin mikrobiston
monimuotoisuuteen.”

En stipendiats berättelse

20 Torkel Falkenberg

Biträdande professor, ledare för forskargruppen för Integrativ vård på Karolinska Institutet och stiftelsens mångåriga stipendiat, berättar om sitt arbete och den integrativa vården i Sverige

Under min ledning har forskarkonstellationen Integrativ Vård vid Karolinska Institutet verkat i nästan tjugo år för att öka den akademiska kunskapen om den traditionella, komplementära och integrativa vårdens möjligheter och begränsningar. Forskningsfinansiering har varit en stor utmaning för oss och bidrag från Gyllenbergs stiftelse har utgjort ett viktigt stöd för vår akademisering av ämnesområdet. Långsiktigt vill vi bidra till hälso- och sjukvårdsutveckling på ett sätt som inbegriper evidensinformerad integrerad vård utifrån resultat av breda, tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Projekten kombinerar ofta kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder och vår forskningsgrupp samarbetar med en rad forskare från skilda fackområden som omvårdnad, medicin, medicinsk antropologi, liksom (i relevanta fall) hälsoplanerare, hälsoekonomer och beslutsfattare. Vår forskarkonstellation har varit aktiv inom internationella och nationella forskarsamarbeten, vilka resulterat i flera doktorsavhandlingar, hundratals refereebedömda vetenskapliga arbeten, bidrag till internationella riktlinjer och insatser vad gäller inriktningen av den strategiska Komplementär och Alternativ Medicin (KAM)-forskningen genom forskarnätverket CAMbrella (EU) och Världshälsoorganisationen WHO. Vi leder också utbildningar i KAM och integrativ vård på kandidatnivå för studenter på Karolinska Institutets läkar- och sjuksköterskeprogram. Vi anlitas också som konsulter åt hälsoplanerare och beslutsfattare, inklusive WHO där jag deltagit i den inre planeringsgruppen för WHO Global Strategy for Traditional Medicine 2014–2023.

I USA erbjuder i princip alla stora sjukhus av rang, eller enskilda förskrivare för den delen, olika typer av integrativ vård. Samma

sak gäller många länder i Europa. Även våra nordiska grannländer, Norge och Danmark, verkar i större utsträckning för denna typ av vårdform genom strategiska forskningsinsatser och omskrivningar av hälso- och sjukvårdslagen för att möjliggöra integrativ vård, för de patienter som så önskar.

Antroposofiskt inriktade sjukhus, vårdcentraler, vårdpersonal tillhör vardagen och ses som del av framtidens hälso- och sjukvårdsmodell i Tyskland och Schweiz. Vidarkliniken utanför Järna i Sverige var ett antroposofiskt sjukhus i mer än trettio år, där legitimerad vårdpersonal samarbetade med terapeuter inom massage, målning, modellering, musik, dans, bad, samtalsterapi och där alltså den vanliga vården integrerades med den antroposofiska medicinen. På tvärs med mycket av det samlade vetenskapliga underlaget avslutade Stockholms Läns Landsting sina vårdavtal med kliniken vilket resulterade i konkurs i augusti 2019.

Vidarklinkens unika läge, och särskildhet har attraherat många forskningsinsatser över decennier som resulterat i doktorsavhandlingar och en mängd vetenskapliga publikationer. Man får nog säga att Vidarkliniken är en mycket välbeforskad verksamhet med resultat som har implikationer för antroposofisk integrativ vård i synnerhet men också för konventionell vård mer generellt. Sjukhusets egna utvärderingar och utomstående forskningsprojekt har visat att många patienter vid utskrivning rapporterat ett ökat välbefinnande, att man känner sig bekräftad, respekterad och har en ökad upplevelse av livet som mer meningsfullt. Men för många beslutsfattare och vårdaktörer räcker in detta, utan man behöver också hälsoekonomiska underlag kring vårdutnyttjande, sjukskrivningstal,

och läkemedelsanvändning för att förstå de samhällliga och individuella vinsterna av sådana positiva men subjektiva effektmått.

Alltså; är det hälsoekonomiskt försvarbart att satsa på vårdformer som strategiskt satsar större resurser på livskvalitetsförbättrande och patientbemötande åtgärder (för sådana patienter som önskar detta). För att bland annat svara på detta, har vi jämfört registerdata 2005–2010 över kostnader och effekter för patienter med kronisk smärta eller stress som fått vård vid Vidarkliniken jämfört med matchade kontrollpatienter som fått konventionell sjukvård. Med stöd från bland annat Gyllenbergs stiftelse har vi kunnat visa på positiva förändringar i läkemedelsförskrivning för patienter med smärt- och stressdiagnoser som vårdats med antroposofisk integrativ vård respektive konventionell vård. Resultaten från dessa studier indikerar att förskrivningen av vissa receptbelagda läkemedel såsom analgetika vid smärta, respektive sömnmedel/lugnande medel vid stressrelaterad ohälsa, tycks kunna minska efter antroposofisk integrativ vård men öka efter konventionell vård. Sådana här observationsbaserade undersökningar kan bidra till hypoteser om förändringar i vissa typer av patienters resursanvändning över tid efter olika typer av vård. På grund av den retrospektiva observationsbaserade designen går det dock inte att uttala sig om kausalitet, eller orsakssamband. Så även om det finns en till synes positiv trend i minskad resursanvändning, att livskvalitet verkar förbättras över tid och att förskrivning av vissa läkemedel tycks kunna minska för vissa patienter samt att även sjukskrivningstalen går ned, så går det inte entydigt att säga att orsakerna till dessa observationer helt eller delvis beror på den integrativa vården utan det kan även finnas andra orsaker som bidrar.

I ett nästa steg har vi därför intresserat oss för att försöka förstå hur vården fungerar och också här har Gyllenbergs stiftelse varit instrumentell för våra undersökningar kring långvarig smärta. Långvarig smärta orsakar stort lidande för individen såväl som samhället. I en studie av 840 000 patienter med långvarig smärta beräknade Gustavsson och medarbetare att den totala kostnaden för denna patientgrupp i Sverige motsvarar 32 miljarder SEK (10% av BNP). Mot bakgrund av detta har Statens beredning för medicinsk och social utvärdering SBU identifierat behandling av långvarig smärta som ett forskningsområde av hög prioritet. Eftersom Integrativ vård har visats ge hög patienttillfredsställelse och att våra forskningsresultat indikerar minskade vårdkostnader och minskad sjukskrivning, samt att andra forskare, bland andra Ornish påvisat påverkan på vår biologi och livslängd, så ämnar det pågående Exigence -projektet studera denna komplexitet i mer detalj. Påverkan på livslängd indikeras bl.a. av nobelpristagaren Elisabeth Blackburns resultat där typiskt integrativa inslag har lett till ökad DNA stabilitet hos patienter. Således är det övergripande målet med denna nya forskningsansats att utvärdera två olika komplexa vårdinterventioner inklusive integrativ vård för patienter med långvarig smärta. Den kliniska observationsstudien är avslutad och allt material är insamlat. För närvarande analyserar vi effekter på genomisk stabilitet genom studier av kromosomlängd och telomerasaktivitet i blodet hos smärtpatienter och om det är möjligt att koppla dessa till andra viktiga utfall som hälso- och sjukvårds konsumtion, livskvalitet samt patienters och vårdgivares egna upplevelser av vården. Resultaten kommer att vara vägledande för framtida kliniska prövningar men också för utformning av vårdprogram för patienter med långvarig

smärta inom den antroposofiska vården men också med evidensinformerade implikationer för den konventionella vårdens utformning. Så trots att Vidarkliniken i Sverige för en tynande tillvaro för tillfället så förväntar vi oss forskningsresultat och avhandlingar baserat på redan insamla-

de data under lång tid framöver. Månedessa resultat inspirerar och akademiserar nya initiativ i Norden för våra patienters bästa? Ja, med fortsatt förtroende från våra finansörer hoppas vi kunna bidra till dylika utredningar!

“I en studie av 840 000 patienter med långvarig smärta beräknade Gustavsson och medarbetare att den totala kostnaden för denna patientgrupp i Sverige motsvarar 32 miljarder SEK.”

Apurahansaajan tarina

24 Torkel Falkenberg

Apulaisprofessori, Karolinska Institutetin integratiivisen hoidon tutkimusryhmän johtaja ja säätiön pitkäaikainen apurahansaaja puhuu työstään ja integratiivisesta hoidosta Ruotsissa.

Olen johtanut yhdistävän eli integratiivisen hoidon tutkimusryhmää Karoliinissa instituutissa pian kaksikymmentä vuotta. Ryhmän tavoitteena on tuottaa tieteellistä tietoa perinteisen, täydentävän ja integratiivisen hoidon mahdollisuuksista ja rajoituksista. Tutkimuksen rahoitus on ollut meille suuri haaste, joten

Gyllenbergin säätiön antama tuki on ollut merkittävää alan akateemiselle tutkimukselle. Pitkän aikavälin tavoitteenamme on edistää terveyden ja sairaanhoidon kehittämistä edistämällä laajojen, poikkiteieteellisten tutkimushankkeiden tuloksiin perustuvan integroidun hoidon käyttöä. Hankkeissa yhdistellään usein laadullisia

ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimusryhmämme toimii aktiivisessa yhteistyössä monien erityisalojen kuten hoitotyön, lääketieteen ja lääketieteellisen antropologian asiantuntijoiden sekä tarvittaessa myös terveysalan suunnittelijoiden, talousasiantuntijoiden ja päättäjien kanssa. Ryhmämme on osallistunut myös kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimushankkeisiin. Tutkijamme ovat julkaisseet väitöskirjoja ja satoja vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita sekä osallistuneet täydentävää ja vaihtoehtoista lääketiedettä (complementary and alternative medicine, CAM) koskevan tutkimuksen kansainvälisten strategisten linjausten laatimiseen EU:n CAMbrella-tutkimusverkostossa ja maailman terveysjärjestössä WHO:ssa. Ryhmämme jäsenet toimivat myös täydentävää ja vaihtoehtoista lääketiedettä sekä integratiivista hoitoa soveltavien kandidaattitason opiskelijoiden tutkimusohjaajina Karoliinisen instituutin lääketieteen ja hoitotyön koulutusohjelmissa. Lisäksi ryhmämme tarjoaa asiantuntijapalveluita terveydenhoidon suunnittelijoille ja päättäjille kuten WHO:lle, jonka Global Strategy for Traditional Medicine 2014–2023-suunnitteluryhmän toiminnassa olen itse mukana. Yhdysvalloissa käytännössä kaikki suuret sairaalat ja yksittäiset lääkärit tarjoavat integratiivisia hoitoja. Sama pätee moniin Euroopan maihin. Myös Norjassa ja Tanskassa integratiivisen hoidon tarjoamista sitä haluaville potilaille on edistetty merkittävästi panostamalla strategiseen tutkimukseen sekä uudistamalla terveydenhuollon lainsäädäntöä. Saksassa ja Sveitsissä puolestaan antroposofisesti suuntautuneet sairaalat, hoitolaitokset ja hoitohenkilökunta ovat jo arkipäivää, ja ne nähdään osana tulevaisuuden terveydenhuollon käytäntöä. Antroposofinen sairaala Vidarkliniken toimi Järnassa Tukholman lähistöllä yli kolmekymmentä vuotta. Laillistettu hoitohenkilökunta toimi siellä yhteistyössä terapeuttien kanssa,

joita olivat erikoistuneet hierontaan, maa-laamiseen, muovailemiseen, musiikkiin, tanssiin, kylpyihin ja keskusteluterapiaan. Vidarklinikenissä sovellettiin perinteistä hoitoa ja antroposofista lääketiedettä integroidusti. Koska sairaalan toiminta kuitenkin oli osittain ristiriidassa tieteellisen tiedon kanssa, Tukholman läänin maakäräjät sanoi irti hoitosopimuksen ja sairaala ajautui konkurssiin elokuussa 2019. Vidarklinikenin ainutlaatuinen asema synnytti vuosikymmenten kuluessa paljon tutkimusta, jonka tuloksena syntyi useita väitöskirjoja ja tieteellisiä julkaisuja. Vidarklinikenin toiminta on siten erittäin tarkasti tutkittua, ja tutkimustuloksilla on merkitystä paitsi antroposofisen integratiivisen hoidon, myös yleisemmin perinteisen hoidon kannalta. Niin sairaalan itsearviointit kuin ulkopuoliset tutkimuksetkin ovat osoittaneet, että monet potilaat ovat kotiin päästyään kokeneet voivansa paremmin, tullessaan kuulluiksi, saaneensa osakseen kunnioitusta sekä löytäneensä elämänsä suuren merkityksen. Monille päättäjille ja hoitoalan toimijoille tämä ei kuitenkaan vielä riitä. He vaativat myös taloudellisia perusteita esimerkiksi hoidon hyödyntämiselle, sairauslomien määrälle ja lääkkeiden käytölle, jotka auttavat ymmärtämään tällaisten myönteisten mutta subjektiivisten mittareiden yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä hyötyjä.

Kysymys kuuluu: onko terveystaloudellisesti vastuullista panostaa sellaisiin hoitomuotoihin, joissa strategisesti sijoitetaan enemmän resursseja potilaiden elämänlaadun parantamiseen ja heidän toiveittensa mukaiseen hoitoon? Vastataksemme muun muassa tähän kysymykseen vertailimme tilastoja vuosilta 2005–2010 kroonista kipua tai stressiä sairastavien potilaiden hoidon kustannuksista ja tehosta Vidarklinikalla ja vastaavista tuloksista konventionaalista hoitoa tarjoavissa palveluissa. Muun muassa Gyllenbergin säätiöltä saadun tuen ansiosta

pystyimme osoittamaan, että antroposofista integratiivista hoitoa saaneiden kipu- ja stressipotilaiden lääkkeiden käytössä ilmeni positiivisia muutoksia verrattuna konventionaalista hoitoa saaneisiin potilaisiin. Tulokset viittaavat siihen, että tiettyjen reseptilääkkeiden kuten kipulääkkeiden määräämistä kipupotilaille tai unilääkkeiden/rauhottavien lääkkeiden määräämistä stressiperäisiin terveysongelmiin voidaan vähentää antroposofisen integratiivisen hoidon avulla, kun taas konventionaalinen hoito näyttää edellyttävän lääkityksen lisäämistä. Tällaiset empiiriset tutkimukset voivat osaltaan tarjota hypoteeseja tiettyjen potilasryhmien hoitoon tietyllä aikavälillä käytettyjen resurssien muutoksista eri hoitomuotojen seurauksena. Takautuvan empiirisen tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida päätellä kausaalisuutta eli syy-seuraussuhteita. Resurssien käytön vähentämisessä on siis nähtävissä positiivinen suuntaus, elämänlaatu vaikuttaa kohenevan ajan myötä ja tiettyjen lääkkeiden määräämistä on voitu vähentää tietyille potilaille sairauslomien määrän samalla supistuessa, mutta yksiselitteisesti ei kuitenkaan voida todeta, että havainnot olisivat kokonaan tai osittain integratiivisen hoidon seurausta; myös muut seikat voivat vaikuttaa asiaan. Olemmekin tutkimuksen seuraavassa vaiheessa pyrkiemään hoitojen vaikutusmekanismeja, jälleen kerran Gyllenbergin säätöön ratkaisevan tärkeällä tuella, joka mahdollistaa tutkimuksemme kroonisen kivun hoidosta. Krooninen kipu aiheuttaa suurta haittaa niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Kaikkiaan 840 000 kroonisesta kivusta kärsivää potilasta käsittävän tutkimuksen perusteella Gustavsson tutkimusryhmineen totesi potilasryhmän aiheuttavan ruotsalaiselle yhteiskunnalle noin 32 miljardin kruunun kustannukset (eli peräti 10 % bruttokansantuotteesta). Ruotsin terveysteknologian ja sosiaalipalveluiden arviointilaitos SBU on sittemmin nimennyt kroonisen kivun

korkean prioriteetin tutkimusalueeksi. Koska integratiivisen hoidon on voitu osoittaa tuovan suurta helpotusta potilaille ja koska meidän tutkimustuloksemme viittaavat hoitokustannusten ja sairauspoissaolojen vähenemiseen, samalla kun muut tutkijat kuten Ornish ovat osoittaneet integratiivisen hoidon vaikutuksen sekä ihmisen biologiaan että elinaikaan, käynnissä oleva Exigence-hanke keskittyy tarkastelemaan tätä kokonaisuutta yksityiskohtaisemmin. Integratiivisen hoidon vaikutuksia eliniän pitenemiseen tukevat muun muassa Nobel-palkitun Elisabeth Blackburnin tutkimukset, joiden mukaan se lisää DNA:n stabiiliutta. Uuden tutkimushankkeemme päätavoite onkin siis arvioida kahden monimuotoisen integratiivisen hoitointervention vaikutuksia kroonisesta kivusta kärsivien potilaiden hoidossa. Kliininen tutkimus on nyt saatu päätökseen ja kaikki aineisto kerätty. Tällä hetkellä analysoimme hoitojen tehoa genomien stabiiliuteen tarkastelemalla kromosomien pituutta ja telomeerien aktiivisuutta koehenkilöiden verinäytteissä sekä sitä, voidaanko hoidoilla osoittaa olevan merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi terveyden ja sairaanhoidon resurssien kulutukseen, elämänlaatuun sekä siihen, miten potilaat ja hoitohenkilöstö hoidon kokevat. Tulokset viitoittavat aikanaan tietä kliinisiin jatkotutkimuksiin, mutta niitä voidaan myös soveltaa kipupotilaiden antroposofisen ja näyttöön perustuvan perinteisenkin hoidon suunnitteluun. Huolimatta siitä, että Vidarklinikenin toiminta Ruotsissa on toistaiseksi päättynyt, voimme odottaa tutkimustuloksia ja väitöskirjoja jo kerätyn aineiston pohjalta. Mahtavatko tulokset innostaa uusiin akateemisiin tutkimuksiin Pohjoismaissa potilaittemme parhaaksi? Kyllä, rahoittajiemme jatkuvan luottamuksen tuella toivomme voivamme myötävaikuttaa asiaan!

Käännös Tomi Snellman

”Kaikkiaan 840 000 kroonisesta kivusta kärsivää potilasta käsittävän tutkimuksen perusteella Gustavsson tutkimusryhmineen totesi potilasryhmän aiheuttavan ruotsalaiselle yhteiskunnalle noin 32 miljardin kruunun kustannukset.”

En stipendiats berättelse

28 Anu Jansson

FD, HvM, ergoterapeut.

Direktör för social delaktighet, Centralförbundet för de gamlas väl.

Ensamhet bland äldre och frågan om hur den kunde lindras har på senaste tid varit föremål för många studier, men endast få har gällt servicehem. Ensamhet bland just äldre i servicehem är föremålet för min doktorsavhandling. Jag är tacksam för understödet av Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse till mitt forskningsarbete. Mitt ämnesval bygger på mitt starka intresse för hur välmående, rehabilitering och meningsfullhet i äldre människors liv kan stödjas. Jag har arbetat med dessa frågor i ungefär tjugo år som ergoterapeut, som gerontolog och nu även som forskare. Den röda tråden i mitt arbete är att stå med ena foten på fältet och andra foten i forskningen och dess färska rön. Mitt främsta budskap är att gerontologiskt arbete aldrig ska utföras utgående enbart från känsla.

Trots att äldre i servicehem är omgivna av andra människor kan ensamhet ändå vara vanligare än bland äldre som bor i eget hem. Enligt min undersökning led 36 % av dem som bor i servicehem av ensamhet åren 2011 och 2017. Ensamheten stod i samband med upplevd svag hälsa, hjälpbehov i dagliga sysslor och i att röra sig, lindrigt nedsatt kognition samt svagare psykiskt välbefinnande. Den varslade om risk för förtidig död.

Ensamheten visade sig vara en mycket individuell men samtidigt tids- och platsbunden upplevelse. Servicehemmens livsrytm och rutiner var invävda i upplevelsen. För de ensamma var tillvaron en mer eller mindre händelselös kontinuerlig väntan. ”Det är ett enda väntande, vet du. Emellanåt väntar man på mediciner och allt sånt där. Det blir till ett enda väntande.” Ensamheten hade ett samband med dygnstiden, veckodagen och årstiden. Särskilt höst och vinter samt kvällar och veckoslut kändes ensamma. ”Ibland känns den där ensamheten, man märker den. Särskilt om kvällarna.” Ensamheten kom sig av att

de boende inte upplevde servicehemmen som sitt hem, inte nödvändigtvis ens som någonting ditåt. De var ensamma i långa tider och kom inte ut så ofta som de hade önskat. De hade mindre umgänge med husets övriga invånare än de skulle ha önskat sig, och vissa upplevde sig själva som osynliga. ”Varför ska det vara så att ingen märker en fast man bor i huset, att människan försvinner?” Önskan om mer umgänge med andra boende fick ingen genklang, ”att man ens skulle ha nån att tala med”.

I tidigare undersökningar av ensamhet har det föreslagits att de boendes inbördes sociala växelverkan och stöd kunde vara en nyckel till bättre livskvalitet och trivsel. Med gruppverksamhet baserad på kamratstöd har man fått evidens för kännbara förbättringar för ensamma äldre som bor i eget hem. I min egen kvalitativa studie fokuserade jag på kamratstödsbaserade grupprocesser för att lindra ensamhet och på den nytta de kan erbjuda i servicehem. I två servicehem i Helsingfors ordnades en målinriktad, kamratstödsbaserad Vänkretsgrupp som fungerade som en ledd grupp i tre månader. Den ena gruppen bildades för kognitivt friska (MMSE > 24/30 p) och sköra invånare (n=7), den andra för personer med begynnande eller medelsvår demenssjukdom (MMSE 15–24 p) (n=6). Det viktigaste kriteriet vid val av deltagare var känslan av ensamhet (minst ibland) samt motivationen och förmågan att delta i gruppen.

Deltagarna önskade att de i gruppen skulle få kamratstöd, lindring av ensamhetskänslan och konkret livsinnehåll. De kände knappt varandra på förhand. Upplevelsen av ensamhet tycktes vara den omständighet som skapade homogenitet, ”vi var alla i samma båt”. Av central betydelse för gruppens framsteg var intervjun inför bildandet av gruppen, processen att lära

känna varandra, synliggjorda mål, klara spelregler och de faser i grupprocessen som stärkte de egna resurserna. Eftersom samarbetet kändes meningsfullt och då det motsvarade deltagarnas mål och önskningsar och stödde deras umgänge, gynnades grupprocessen så att nya vänskapsband knöts. Gruppmedlemmarna fick stöd av varandra. Särskilt i gruppen för personer med demenssjukdom var det viktigt att avancera stegvis. Båda grupperna tog steg som tycktes vara nyttiga för deltagarna. Grupperna började fungera självständigt varvid ledarna kunde allt mer träda i bakgrunden. Vid en jämförelse mellan de två grupperna visade det sig att de demenssjukas grupp något överraskande nådde denna fas tidigare.

Det är viktigt att vakna till insikt om ensamheten bland äldre i servicehem. Den gerontologiska kompetensen bör förstärkas. Ensamhetsupplevelserna bör regelbundet kartläggas med empatiska och respektfulla frågor som kan besvaras i lugn och ro. De boende bör erbjudas möjligheter till att diskutera livsfrågor över hela spektret och vid behov bör man göra interventioner med evidensbelagd effekt. – Det sociala är en dimension där ensamhetsupplevelserna avspeglas. Dessa är starkt kopplade också till andra livsområden, exempelvis upplevelsen av privat integritet, autonomi, meningsfullhet och känslan av att bli hörd. Allt detta borde servicehemmens praxis och mål bygga på.

”Ja, om ensamheten... Inte vet jag om det är det att... alla tänker att det här är ju i alla händelser tillfälligt, inte lönar det sig att satsa så mycket på det. Alla är vi nära döden och... inte är det så rysligt länge till man behöver stanna här.” De äldre i servicehem lever mellan två viktiga livssituationer: de har relativt nyligen lämnat sitt eget hem och kommer inom en överskådlig framtid att nå livets ändpunkt, döden. Det är servicehemmens etiska skyldighet att stödja sina invånare på bästa möjliga sätt under denna korta livsperiod.

Översättning Tomi Snellman

”Ensamhet
upplevs
mitt bland
människor.”

Apurahansaajan tarina

32 Anu Jansson

FT, TtM, toimintaterapeutti.
Osallisuusjohtaja, Vanhustyön keskusliitto.

Iäkkäiden ihmisten yksinäisyyttä ja sen lievittämistä on tutkittu viime aikoina paljon, mutta harvalukuisemmat tutkimukset ovat kohdistuneet palvelutaloympäristöön. Juuri palvelutaloissa asuvien iäkkäiden ihmisten yksinäisyys on kohde väitöskirjatutkimukselleni, jota Signe ja Ane Gyllenbergin säätiö on kiitettävällä tavalla tukenut. Tutkimusaiheen taustalla on vahva kiinnostukseni iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin, kuntoutuksen ja merkityksellisen elämän tukemiseen. Näiden asioiden äärellä olen tehnyt töitä noin parikymmentä vuotta toimintaterapeutina, gerontologina ja nyt myös tutkijana. Työni punaisena lankana on toimia toinen jalka kentällä, toinen ajantasaisessa tutkimustiedossa. Vahva viestini on, että gerontologista työtä ei koskaan pitäisi tehdä mututuntumalla.

Vaikka iäkkäät ihmiset palvelutaloissa asuvat ihmisten kesellä, yksinäisyys saattaa silti olla yleisempää kuin kotona asuvien iäkkäiden ihmisten keskuudessa. Tutkimukseni perusteella 36% palvelutalosasukkaista kärsi yksinäisyydestä vähintään toisinaan 2011 ja 2017 aikapisteissä. Yksinäisyys oli yhteydessä heikkoon itsearvioituun terveyteen, avuntarpeeseen päivittäisissä perustoiminnoissa ja liikkumisessa, vähäisempään kognition heikkenemiseen sekä heikentyneeseen psyykkiseen hyvinvointiin. Yksinäisyys ennusti ennenaikaisen kuoleman riskiä.

Yksinäisyys osoittautui hyvin yksilölliseksi, mutta samalla aikaan ja paikkaan sidoksissa olevaksi kokemukseksi. Palvelutaloympäristön elämänrytmi ja toimintakäytänteet kietoutuivat kokemuksiin. Yksinäisten aika oli jokseenkin tapahtumaköyhää, jatkuvaa odottamista. ”Se on sitä yhtä vartoomista, kuule. Välillä vartoo tässä lääkkeitä ja kaikkea tommosta. Tää menee ihan vartoomiseksi”. Yksinäisyys oli sidoksissa vuorokaudenaikaan, viikonpäiviin ja vuodenaikoihin. Erityisesti syksy- ja talviaika, illat ja viikonloput tuntuivat yksinäisiltä.

”Joskus tuntuu se yksinäisyys, että huomaa sen. Varsinkin illalla.” Yksinäisyys kumpusi siitä, että palvelutalotasuntoa ei pidetty omana kotina, eikä välttämättä edes kodinomaisena paikkana. Siellä jouduttiin viettämään pitkiä aikoja yksin eikä ulos päästy niin usein kuin olisi haluttu. Vuorovaikutus talon toisten asukkaiden kanssa oli toivottua vähäisempää, ja osa asukkaista koki itsensä näkymättömäksi. ”Minkä takia ku talossa asuu, ei kiinnitetä huomioon, ihminen häviää?” Toive olla kanssakäymisissä muiden asukkaiden kanssa jäi ilman vastakaikua ”että olis ees juttukaveri”.

Yksinäisyyttä tarkastelevissa aikaisemmissa tutkimuksissa on ehdotettu, että asukkaiden keskinäinen vuorovaikutus ja -tuki voisivat olla avaimia parempaan elämänlaatuun ja asukasviihtyvyyteen. Vertaistukeen perustuvalla ryhmätoiminnalla on saatu vaikuttavaa näyttöä yksinäisillä kotona asuvilla iäkkäillä ihmisillä. Omassa laadullisessa tarkastelussani mielenkiinto kohdistui yksinäisyyden lievittämiseen tähtäävään, vertaistuelliseen ryhmäprosessiin ja sen hyötyihin palvelutalokontekstissa. Kahdessa helsinkiläisessä palvelutalossa järjestettiin tavoitteellinen, vertaistuellinen Ystäväpiiri-ryhmä, jonka ohjattu kesto oli 3 kk. Toinen ryhmä suunnattiin kognitiivisesti terveille (MMSE > 24/30 p) ja hauraille asukkaille (n=7). Toinen ryhmä järjestettiin asukkaille, joilla oli varhais- ja keskivaiheen muistisairaus (MMSE 15–24 p) (n=6). Tärkein osallistujien sisäänottokriteeri oli kokemus yksinäisyydestä (vähintään toisinaan) sekä motivaatio ja kyvykyys ryhmään osallistumiseen.

Yksinäisyyttä kokevat osallistujat toivoivat ryhmältä vertaistukea, yksinäisyyden lievittymistä ja konkreettisia sisältöjä. Vastaajat eivät juurikaan tunteneet toisiaan ennen ryhmän alkua. Yksinäisyyden kokemus näytti olevan keskeinen tekijä

ryhmän homogeenisuuden kannalta, ”oltiin samassa veneessä”. Haastattelu, tutustuminen, tavoitteiden näkyväksi tekeminen, pelisäännöt ja voimavaroja tukevat ryhmäprosessin vaiheet olivat ryhmän edistymisen kannalta tärkeitä. Merkitykselliset, vastaajien tavoitteiden ja toiveiden mukaiset, keskinäistä kanssakäymistä tukevat sisällöt edistivät ryhmäprosessin etenemistä ja ystävystymistä. Ryhmäläiset saivat toisiltaan tukea. Toimintojen porrastaminen oli tärkeää erityisesti muistisairaiden ryhmässä. Molemmat ryhmät ottivat prosessissa askeleita, joista vastaajat näyttivät hyötyvän. Ryhmät pääsivät prosessissa omatoimiseen vaiheeseen, jolloin ohjaajat siirtyivät yhä enemmän taka-alalle. Kahta ryhmää verratessa muistisairaiden ryhmä siirtyi tähän vaiheeseen yllättäen aikaisemmin.

3 Palvelutaloissa asuvien iäkkäiden ihmisten yksinäisyyteen on syytä havahtua. Siihen liittyvää gerontologista osaamista tulee vahvistaa. Yksinäisyyden kokemuksia tulee säännöllisesti kartoittaa kysyen niistä empaattisesti, arvostaen ja ajan kanssa. Mahdollisuuksia keskustelulle on tärkeää tarjota elämän kaikilta puolilta ja yksinäisyyteen on tärkeää tarjota vaikuttavaksi todettuja interventioita. – Sosiaalinen on yksi ulottuvuus, johon yksinäisyyden kokemukset heijastelevat. Ne kietoutuvat vahvasti myös moniin muihin elämän eri alueisiin: esimerkiksi yksityisyyden, autonomian, merkityksellisyyden ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin. Niihin kaikkiin palvelutalojen työkäytänteiden ja tavoitteiden tulisi pohjautua.

”Niin mä siitä yksinäisyydestä... Emmä tiä onks se sit sitä että.. kaikki ajattelee että täähän nyt on joka tapauksessa tilapäistä että, ei tähän kannata kauheesti satsata. Ollaan kaikki aika lähellä kuolemista ja.. et ei tääl kauheen kauaa tarvi olla”. Iäkkäät asukkaat palvelutalossa ovat kahden

merkittävän elämäntapahtuman äärellä. Lähimenneisyydessä on merkityksellisestä kodista pois muutto ja lähitulevaisuudessa puolestaan elämän lopullinen päätepiste, kuolema. Palvelutalojen eettinen velvollisuus on tukea asukasta tällä lyhyellä ajanjaksolla parhaalla mahdollisella tavalla.

”Yksinäisyyttä koetaan ihmisten keskellä.”

Andens rikedomar, dold kunskap och klarsynt konst

38

En djuplodning av esoterism i finländsk konst på Villa Gyllenberg 2020

Lotta Nylund

Nina Kokkinen

Julia von Bugoslawski

År 2020 presenterades den stora allmänheten för konst- och hemmuseet Villa Gyllenbergs projekt som granskade esoterismen i den finländska konsten. Helheten bestod av den trespråkiga publikationen *Andens rikedomar. Esoterismen och den finländska konstvärlden 1890–1950*, utställningen *Vägen till dold kunskap* samt det två dagar långa vetenskapliga symposiet *Klarsynt konst, öppet sinne? Möten mellan konst och esoterism*. Den upplevelsebaserade utställningen besöktes trots covid 19-pandemin av 15 292 personer mellan 3.6 och 11.10.2020 och av den finskspråkiga *Andens rikedomar* trycktes en andra upplaga. Symposiets öppna dag lockade 150 besökare och i forskarseminariet deltog femton forskare och sakkunniga. Den omsorgsfullt förberedda storsatsningen var en succé bland såväl publik, kritiker som forskare, men hur fick projektet sin början? I den här artikeln berättar FM Lotta Nylund (LN), FD Nina Kokkinen (NK) och FM Julia von Boguslawski (JB) om projektet. Nylund är Villa Gyllenbergs intendent, en av *Andens rikedomars* redaktörer och medlem av symposiearbetsgruppen, Kokkinen är konsthistoriker och religionsvetare, utställningens huvudkurator, skribent till två artiklar i *Andens rikedomar* samt publikationens andra redaktör och medlem i symposiearbetsgruppen och von Boguslawski religionsvetare och historiker, samt skribent till en av artiklarna i *Andens rikedomar*.

HUR FICK PROJEKTET SIN BÖRJAN?

LN: Signe och Ane Gyllenberg formulerade ett andligt testamente där de beskrev orsaker till grundandet av stiftelsen. Enligt testamentet är stiftelsens främsta syfte andlighet och dess främjande och enligt Ane Gyllenberg är andlighet nyckeln till en individs själsliv och hela samhällets välfärd. Här i stiftelsen har vi funderat mycket på andlighetens betydelse för Signe och Ane samt vad det innebär idag. När vi gjorde

upp museets nya strategi diskuterade vi saken ingående, eftersom andlighet är ett aktuellt ämne, men formen är en annan än på Signe och Anes tid. Andlighet kan exempelvis betyda medveten närvaro eller något annat som upplevs som meningsfullt eller heligt. Museet och möten med konst kan erbjuda andliga upplevelser.

Jag kände till Nina Kokkinens och Julia von Boguslawskis forskning och tänkte att ett samarbetsprojekt med religionsvetare kunde hjälpa oss att hitta svar på frågorna och hjälpa oss att förverkliga Signe och Anes önskemål. Vi beslöt oss för att genomföra ett tredelat forskningsbaserat projekt som granskar esoterismen i den finländska konsten. En av målsättningarna var också att belysa Ane Gyllenbergs tankevärld och konstsamlingen i en konst- och religionsvetenskaplig kontext. Den upplevelsebaserade utställningen erbjöd besökarna möjligheten till en personlig konstupplevelse och om intresse fanns till begrändande av livets stora frågor. Publikationen, forskarseminariet och symposiet erbjöd en plattform för möten mellan forskare och publik.

VARFÖR TYCKER NI ATT DET ÄR VÄRT ATT UPPMÄRKSAMMA DET HÄR ÄMNET?

JB: En viktig orsak är viljan att lyfta fram ett marginaliserat ämne, att bidra med ny kulturhistorisk kunskap och främja forskningen. De esoteriska strömningarnas inverkan på konstfältet har fallit i marginalen dels för att man inte insett omfattningen av de esoteriska rörelsernas inverkan på kulturens olika områden, dels för att man medvetet ignorerat dem. Ämnet har inte passat in i historieskrivningen.

NK: En annan synpunkt är att dagens nyandlighet har sina rötter djupt i de esoteriska strömningarna som verkade i skiftet av 1800- och 1900-talen. Förståelsen

39

för nyandliga fenomen i vår tid breddas när vi känner till esoterismens historia.

JB: Precis! Nyandliga fenomen ses ofta som nya och karaktäristiska för vår tid, men det historiska perspektivet lyfter fram faktumet att det i stort sett handlar om samma saker som tidigare, endast i ett annat paket. Som exempel kan nämnas kultur- och upplevelseproduktionen vars upplevelsebaserade format ofta ses som en modern uppfinning, men på samma sätt var personliga upplevelser och förnimmelser väsentliga delar av sekelskiftets esoteriska rörelser.

NK: Egna känningar och upplevelser anses som viktiga kunskapskällor både i dagens nyandlighet och sekelskiftets rörelser.

JB: En central tanke är att individen kan uppnå högre kunskap genom att följa sin egen väg i stället för auktoriteter.

NK: Det finns naturligtvis också en avigsida. Forskningsbaserad vetenskaplig kunskap löper en risk att förlora sin betydelse om folk i första hand enbart litar på sina egna upplevelser och sin magkänsla. Varnande exempel på detta har man kunnat se i till exempel det senaste presidentvalet i USA och debatterna kring coronakrisen.

VAD TROR NI ATT DE ESOTERISKA RÖRELSENAS OCH ANTROPOSOFINS "SUSPEKTA" RYKTE BEROR PÅ?

NK: Ur vetenskapens och religionens perspektiv befinner sig de esoteriska rörelserna i en gråzon. De passar inte in i traditionell kristendom eller en vetenskaplig världsbild men närmar sig båda. Sådana här gråzonsfenomen upplevs som problematiska och rent av farliga om vetenskapens eller religionens gränser dras för entydigt.

JB: Vetenskapens ställning och gränser är nuförtiden annorlunda än vad de var

i sekelskiftet då många vetenskapliga områden först höll på att utvecklas. Många saker som nu ses som omöjliga sågs då som möjliga. Exempelvis ansåg många sekelskiftetsforskare att telepati var ett relevant forskningsområde, medan den moderna forskningens synpunkt är en annan.

NK: Uppfattningen om vad vetenskap är ändras hela tiden. Ur den kristna kyrkans synvinkel är de esoteriska tankegångarna felaktiga och kätterska.

JB: För kyrkan är antroposofin en utmaning eftersom den tolkar kristendomen och betydelsen av Kristus på ett annorlunda sätt än traditionell kristendom.

NK: Nuförtiden är forskningen kring esoterismens historia en akademisk vetenskap och även det här projektet grundade sig på vetenskaplig forskning.

INITIATION OCH SÖKARSKAP VAR CENTRALA BEGREPP I BÅDE UTSTÄLLNINGEN OCH PUBLIKATIONEN. KAN NI BERÄTTA MERA OM DESSA BEGREPP?

NK: Sökare är egentligen en religionssociologisk term. Den syftar på en modell av religiöst aktörskap där man inte förbinder sig till något visst religiöst samfund utan betonar individens betydelse. Tanken om att individen själv vet bäst styr en sökares tankegång. Hen söker religiösa, andliga och kulturella intryck och väljer de som passar hen bäst. Många identifierar sig själv som andliga sökare. Det är frågan om ett aktörskap som blivit allmänt och utbrett. Kring sekelskiftet var den kristna kyrkans ställning starkare och sökarskap ett mer sällsynt val.

JB: Ane och Signe kunde beskrivas som andliga sanningssökare, även om de var väldigt hängivna sina andliga vägar – Ane frimureriet och båda antroposofin.

JB: Frågan om Ane var frimurare eller antroposof är inte en antingen eller-fråga – han var både och. Människor har ofta ett behov att klassificera saker för snävt men i verkligheten fick Ane och Signe andlighet intryck från flera olika religiösa traditioner.

HURDANA FORMER OCH UTTRYCK TAR INITIATION OCH SÖKARSKAP IDAG?

LN: Museet har en möjlighet att paketera vetenskaplig forskning i ett format som attraherar publiken och lockar människorna till att själva forska i och begrunda livets stora frågor genom konst och kulturhistoria. Museet kan alltså vara en plats där en nutida sökare söker upplevelser och perspektiv. Musei- och utställningsverksamheten har utvecklats under 2000-talet. Publiken erbjuds allt ambitiösare utställningshelheter och i och med Museikortet har besökarmängderna och det allmänna intresset haft ett kraftigt uppsving.

NK: Traditionellt har initiation inneburit att en individ invigs i ett samfund. En nivå av högre andlig kunskap har uppnåtts genom att följa en specifik stig och till exempel frimurarrörelsen har ritualiserat övergången från en nivå till en annan. Nuförtiden bearbetas samma frågor på individuell nivå exempelvis genom egna övningar som yoga eller meditation. Det är inte nödvändigt att höra till ett samfund för att genomgå initiation.

HUR SKULLE NI BESKRIVA ANE GYLLENBERGS INTRESSE FÖR ANTROPOSOFI?

JB: Ane Gyllenbergs intresse för antroposofi var inte alls otypisk för tiden. Antroposofi var en av de största esoteriska rörelserna i början av 1900-talet. Det var frågan om en internationell rörelse med bred verksamhet. Det är inte alls konstigt att Ane, som värderade andlighet högt hörde till antroposoferna och blev intresserad av

rörelsen. I Finland var verksamheten rätt småskalig, medlemsantalen rörde sig kring 200–300 personer. Medlemsantalet är dock inte en direkt mätare för hur bred influens rörelsen hade, utan tidningsartiklar och publika föredrag nådde många fler. När man ser på Ane krets av vänner och nära anhöriga kan man konstatera att hans val att kombinera frimureri, antroposofi och kristendom inte var särskilt ovanligt. Många av den första generationens antroposofier såg sig själv som kristna. Nuförtiden delar frågan åsikter och det finns många som inte ser antroposofin som en religiös rörelse längre.

NK: Ane har antagligen sökt efter en form av "äkta" eller "sann" kristendom. Det var ett väldigt vanligt tankesätt för många esoterismintresserade.

HUR TYCKER NI ATT ANES INTRESSE FÖR ANDLIGHET OCH ANTROPOSOFI SYNS I STIFTELSENS KONSTSAMLING?

LN: Viljan att förstå den här sidan av stiftelsens konstsamling var en av orsakerna till att vi gav oss in i det här projektet. Nina ombads kuratera utställningen eftersom hon är sakkunnig i både konsthistoria och esoterism. Under projektets gång kom det fram att samlingen innehåller många fler konstverk med en esoterisk koppling än vi tidigare förstätt. Exempelvis Ilona Harimas, Hilda Flodins och Onni Muusaris verk visade sig i en alldeles ny dager.

NK: Stiftelsens samling omfattar många verk som behandlar livets och dödens stora frågor, eller religiöst och andligt sökande. Tanken om social rättvisa är också framträdande. Gösta Stenmans inverkan på samlingens tillkomst är intressant.

JB: Stenman var ju en riktig konst- och esoterismdealer! Förutom konst sålde han också esoterisk litteratur i sin konstsalong och annonserade om det i tidningar.

1. Andens rikedomar. Esoterismen och den finländska konstvärlden 1890–1950 publicerades på tre språk i samarbete med förlaget Parvus.
2. Vägen till dold kunskap slutade i Ljusets tempel.

42

UR EN FORSKARES PERSPEKTIV, HUR SKULLE NI BESKRIVA ANTROPOSOFIN SOM ETT SAMHÄLLELIGT FENOMEN IDAG?

JB: Det finns just ingen färsk forskning om detta eftersom det forskas väldigt lite i antroposofi. Jämfört med guldåldern hundra år sedan, då det religiösa utbudet var smalt och antroposofin ett av de få alternativen till traditionell västerländsk kristendom har rörelsen blivit marginaliserad. Nuförtiden finns det så många olika former av andlighet och olika rörelser, antroposofin är bara ett alternativ bland många. Verksamheten är småskalig och medlemmarna få. Antroposofiska grenar som antroposofisk medicin, Steiner-pedagogik och biodynamisk odling har kanske delvis lösgjort sig från rörelsen. Exempelvis biodynamisk odling är ganska vidsträckt men kontakten till Steiner och

antroposofin är kanske inte tydlig för den stora publiken.

NK: Antroposofins arv syns i att man poängterar vissa värderingar. Man granskar helheter ur ett bredare perspektiv, till exempel när det kommer till hälsofrågor.

LN: Stiftelsen och museet måste leva i tiden. Frågan är hur man ska översätta läror och tankar från hundra år sedan så att de passar in i dagens värld?

NK: Man kunde säga att antroposofins arv förvaltas i en attityd som uppskattar helhets-syn och holism. Enligt min uppfattning är det precis vad den gyllenbergiska stiftelsen gjort och en liknande värdegrund fördes fram även i det här projektet.

HUR SER ESOTERISMENS OCH ANTROPOSOFINS FORSKNINGSFÄLT UT JUST NU?

JB: Esoterismforskningen är väldigt aktiv både i Finland och internationellt. Antroposofin är marginell, den behandlas ofta som ett sidospår till teosofin och hamnar därför i skuggan av det och andra esoteriska fenomen.

NK: Esoterismforskningen har blivit rätt populär och många intressanta forskare kommer från de nordiska länderna. De nordiska forskarna har ett eget nätverk Scandinavian Network for the Academic Study of Western Esotericism. I Finland har projektet Uuden etsijät fört fram esoterismforskningen. Överlag kan man säga att forskningsfältet är mycket tvärvetenskapligt.

LEDDE PROJEKTET TILL NYA INSIKTER OCH VAD BLEV DEN KONKRETA NYTTAN?

NK: Det här projektet har breddat forskningsfältet betydligt. Under projektets gång kunde man märka att ytan endast skrapats och mycket forskningsarbete återstår att utföra. Nya intressanta konstnärer vars konst och kontakter till esoteriska rörelser tidigare varit okända dök upp flera gånger. På sätt och vis var det här startskottet till många nya tilläggsprojekt och forskningar.

JB: Det här var också en fin grundkurs i konstsidan av esoterismforskningen och gjorde ämnet känt för den stora allmänheten.

NK: Forskarseminariets artiklar publicerades i mars 2021 i ett specialnummer av den referent granskade open access-nätidskriften *Approaching Religion*. Via den blir projektet känt även för de internationella vetenskapliga kretsarna. Förutom symposieartiklar publicerades även recensioner om publikationen, ut-

ställningen och symposiet. Kort sagt har det här projektet haft en enorm inverkan på forskningen.

LN: Nyandlighet och esoterismforskning är trendiga just nu så också tajmingen var perfekt. Ur museets perspektiv är det fint att nya besökare hittade till oss. På basen av besökarresponsen var utställningen en genomgripande upplevelse som väckte nya tankar och starka känslor. Med det här projektet öppnade vi upp nya synvinklar på konst, kulturhistoria och konstsamlingen. Det här är museiverksamhet då det är som bäst.

Översättning Siiri Oinonen

43

Lotta
Nylund

Nina
Kokkinen

Julia von
Boguslawski

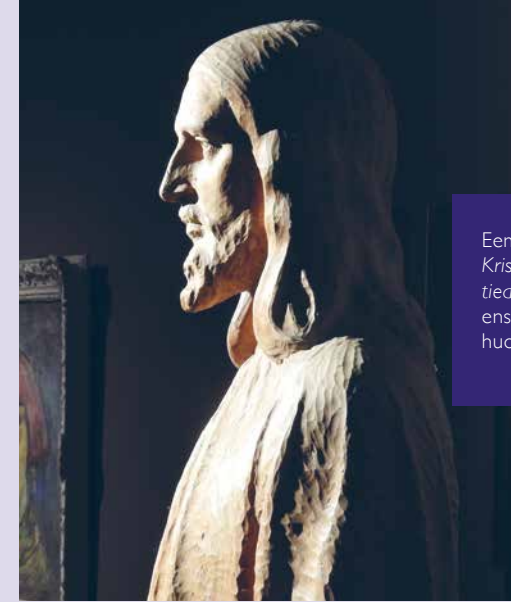
Hengen aarteita, salattua tietoa ja viisasta taidetta.

44

Esoteerisuutta suomalaisessa taiteessa tarkastellut
kolmiosainen hanke Villa Gyllenbergissä 2020

Villa Gyllenbergin koti- ja taidemuseon esoteerisuutta suomalaisessa taiteessa esitelty hanke tuotiin suuren yleisön eteen vuonna 2020. Kokonaisuuteen kuului kolmella kielellä julkaistu teos *Hengen aarteet*. Esoteerisuus Suomen taidemaailmassa 1890–1950, näyttely nimeltä *Salatun tiedon tie* sekä kaksipäiväinen tieteellinen symposium nimeltä *Viisas taide, avoin mieli? Taiteen ja esoteerisuuden kohtaamisia*. Kokemukselliseksi rakennetun näyttelyn näki koronapandemiasta huo-

limatta 15 292 henkeä 3.6.–11.10.2020 ja suomenkielisestä *Hengen aarteet*-julkaisusta otettiin lisäpainos. Symposiumin yleisölle avoimessa päivässä oli 150 osallistujaa, ja tutkijaseminaarissa viisitoista asiantuntijaa ja tutkijaa. Huolella valmisteltu suursatsaus oli menestys sekä yleisön, kriitikoiden että tutkijakentän mielestä, mutta mistä kaikki sai alkunsa? Tässä artikkelissa Villa Gyllenbergin intendentti ja *Hengen aarteet*-teoksen toinen toimittaja sekä symposiumityöryhmän jäsen FM Lotta Nylund (LN),

Eemil Halosen
Kristus Salatun
tiedon tie -näyttelyn
ensimmäisen
huoneen keskiössä.

näyttelyn pääkuraattori, kahden *Hengen aarteet*-artikkelin kirjoittaja ja toimittaja, sekä symposiumityöryhmän jäsen taidehistorian ja uskontotieteiden tutkija FT Nina Kokkinen (NK), sekä *Hengen aarteet*-artikkelin kirjoittaja sekä uskontotieteilijä ja historioitsija FM Julia von Boguslawski (JB) kertovat hankkeesta.

MISTÄ HANKE SAI ALKUNSA?

LN: Signe ja Ane Gyllenberg muotoilivat henkisen testamentin, jossa he kuvasivat syitä säätiön perustamiseen. Testamentin mukaan henkisyys ja sen edistäminen ovat säätiön ydintarkoituksia, ja Ane Gyllenbergin mukaan henkisyys on avain yksilön sielunelämään ja koko yhteiskunnan hyvinvointiin.

Olemme säätiössä pohtineet paljon henkisyyden merkitystä Signelle ja Anelle, sekä sitä, mitä se tarkoittaa tänä päivänä. Museon uutta strategiaa laadittaessa keskustelimme asiasta, sillä henkisyys on ajankohtainen aihe, mutta eri muodossa

kuin Signen ja Anen aikana. Henkisyys voi nykyään tarkoittaa esimerkiksi tietoista läsnäoloa tai jotain muuta merkityksellistä tai pyhää. Museo ja kohtaamiset taiteen kanssa voivat tarjota henkisiä kokemuksia.

Tunsin Nina Kokkisen ja Julia von Boguslawskin tutkimukset ja ajattelin, että yhteistyöprojekti uskontotieteilijöiden kanssa voisi antaa vastauksia kysymyksiimme ja auttaa meitä toteuttamaan Signen ja Anen toiveita. Päätimme siis toteuttaa kolmiosaisen, tutkimuspohjaisen projektin, jossa tarkastellaan esoteerisuutta suomalaisessa taiteessa. Tavoitteena oli myös valottaa Ane Gyllenbergin ajatusmaailmaa ja taidekokemusta taide- ja uskontotieteellisessä kontekstissa. Kokemuksellinen näyttely tarjosi kävijöille mahdollisuuden henkilökohtaiseen taidekokemukseen ja niin halutessa myös elämän suurten kysymysten pohdintaan. Julkaisu, tutkijaseminaari sekä avoin symposium tarjosivat alustan tutkijoiden ja yleisön kohtaamiselle.

45

MIKSI TÄMÄ AIHE ON MIELESTÄNNE ESIIN NOSTAMISEN ARVOINEN?

JB: Yksi tärkeä syy on marginaaliin jääneen aiheen esiin nostaminen, kulttuurihistoriallisen tiedon lisääminen ja tutkimuksen edistäminen. Esoteeristen virtausten vaikutus taidemaailmaan ja kulttuurihistoriaan on jäänyt pimentoon osin siksi, ettei ole ymmärretty esoteeristen liikkeiden vaikutusten laajuutta, mutta osin ne on myös tietoisesti jätetty huomiotta. Aihe on koettu historiankirjoitukseen sopimattomaksi.

NK: Toinen näkökulma on, että nykypäivän uushenkisyyden pohja on vahvasti näissä vanhoissa 1800–1900-luvun vaihteen esoteerisissa virtauksissa. Uushenkisyyteen liittyvien oman aikamme ilmiöiden ymmärrys laajenee, kun tunnemme esoteerisuuden historiaan.

JB: Juuri näin. Uushenkisiä ilmiöitä pidetään usein uusina ja tälle ajalle ominaisina, mutta historiallinen perspektiivi tuo esiin, että kyseessä on pitkälti samat asiat eri paketissa. Myös esimerkiksi kokemuksellisuus, joka nähdään modernina keksintönä ja on nykyään tärkeä osa muun muassa kulttuuri- ja elämäntuotantoa, oli olennainen osa vuosisadanvaiheen esoteerisissa virtauksissa.

NK: Omia tuntemuksia ja kokemuksia arvostetaan tärkeinä tiedon lähteinä sekä nykyajan uushenkisyydessä että vuosisadanvaihteen liikkeissä.

JB: Keskiössä on ajatus siitä, että yksilön on mahdollista päästä kiinni korkeampaan tietoon omaa tietään, ei auktoriteettia seuraamalla.

NK: Kolikolla on tietenkin myös kääntöpuolensa. Tutkimukseen pohjautuva tieteellinen tieto on vaarassa menettää merkitystään, jos ihmiset alkavat luottaa liian paljon omiin kokemuksiinsa ja mutua-

tuntumaan. Tästä on viime aikoina nähty varoittavia esimerkkejä muun muassa Yhdysvaltain presidentin vaaleissa ja koronakriisiin liittyen.

MISTÄ ESOTEERISTEN VIRTUUSTEN JA ANTROPOSOFIAN ”HÖRHÖMAINE” JOHTUU?

NK: Esoteeriset liikkeet sijoittuvat tieteen ja uskonnon näkökulmasta harmaalle raja-alueelle. Ne eivät istu perinteiseen kristinuskoon tai tieteelliseen maailmankuvaan, mutta lähenevät molempia tiettyssä mielessä. Tällaiset raja-alueille sijoittuvat ilmiöt koetaan usein ongelmallisina ja vaarallisina, kun tieteen tai uskon rajoja koetetaan vetää yksiselitteisesti.

JB: Tieteen asema ja rajat ovat nykyisin toisenlaisia kuin vuosisadan vaihteessa, jolloin monet tieteen alat olivat vasta kehittyneissä. Monet sellaiset asiat, joita nyt pidetään mahdottomina, nähtiin tuolloin mahdollisina. Monet vuosisadanvaihteen tutkijat pitivät esimerkiksi telepatiaa aivan relevanttina tutkimusalana, mutta tämän päivän tiedon valossa näkemys on toinen.

NK: Käsitys siitä mitä tiede on, muuttuu koko ajan. Kristillisen kirkon näkökulmasta taas esoteeriset ajatukset ovat olleet vääränlaista uskoa ja harhaoppeja.

JB: Kirkolle antroposofia on haaste, sillä se tulkitsee kristinuskon ja Kristuksen merkityksen eri tavalla kuin perinteinen kristinuskko.

NK: Nykyisin esoteerisuuden historian tutkimus on akateeminen tieteenala ja myös tämä hanke rakentui tieteellisen tutkimuksen varaan.

INITIAATIO JA ETSIJYYS OLIVAT SEKÄ NÄYTTELYSSÄ ETTÄ HENGEN AARTEET -JULKAISUSSA KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ. VOISITTEKO AVATA NÄITÄ KÄSITTEITÄ ENEMMÄN?

NK: Etsijä on oikeastaan uskontososiologiasta omaksuttu termi. Se tarkoittaa uskonnollisen toimijuuden mallia, jossa ei sitouduta mihinkään uskonnolliseen yhteisöön vaan painotetaan yksilön merkitystä. Ajatus siitä, että itse tietää lopultakin parhaiten ohjaa etsijän ajattelua. Hän etsii uskonnollisista, henkisistä ja kulttuurisista aineksista itselle parhaiten sopivia paloja. Nykyään monet identifioituvat tämänkaltaisiksi henkisiksi etsijöiksi. Kyseessä onkin toimijuuden malli, joka on yleistynyt ja valtavirtaistunut. Vuosisadanvaihteessa kristillisen kirkon aseman oli vahvempi ja etsijyys oli harvinaisempi valinta.

JB: Anea ja Signeä voisi tavallaan myös kuvata henkisten totuuksien etsijöiksi, vaikka he olivatkin hyvin sitoutuneita omiin aatteisiinsa - Ane vapaamuurariuuteen ja molemmat antroposofiaan.

JB: Kysymykseen siitä, oliko Ane vapaamuurari vai antroposofi ei ole joko tai -vastaus. Hän oli molempia. Usein ihmisillä on tarve lokeroida asioita turhan tiukasti, kun todellisuudessa Anen ja Signen henkisyyden vaikutteita useammasta uskonnollisesta perinteestä.

MINKÄLAISIA MUOTOJA ETSIJYYS MIELESTÄNNE SAA TÄNÄ PÄIVÄNÄ, MITEN SE TULEE ESIIN? ENTÄ INITIAATIO?

LN: Museolla on mahdollisuus paketoita tieteellistä tutkimusta yleisöä vetoavaan pakettiin, jonka kautta ihmiset voivat itse tutkiskella ja pohtia elämän suuria kysymyksiä taiteen ja kulttuurihistorian kautta. Museokin voi siis olla paikka, josta nykypäivän etsijä etsii kokemuksia

ja näkökulmia. 2000-luvulla museo- ja näyttelykenttä on kehittynyt voimakkaasti. Tarjolla on yhä kunnianhimoisempia näyttelykokonaisuuksia ja Museokortin myötä kävijämäärät, ja yleisön kiinnostus ovat kasvaneet valtavasti.

NK: Perinteisesti initiaatio on tarkoittanut yksilön vihkimistä yhteisöön. Korkeampi henkinen tieto on saavutettu asteittain tiettyä polkua seuraamalla, ja esimerkiksi vapaamuurariliikkeessä asteelta toiselle siirtyminen on ritualisoitu tapahtuma. Nykyään samoja kysymyksiä käsitellään yksilöinä, esimerkiksi omiin harjoituksiin kuten joogaan tai meditaatioon keskittyen. Yhteisöä ei välttämättä katsota välttämättömäksi initiaation polulla.

MITEN KUVAILISITTE ANE GYLLENBERGIN HENKISYYTTÄ JA ANTROPOSOFIAHARRASTUSTA?

JB: Ane Gyllenbergin kiinnostus antroposofiaan ei ollut mitenkään ajalle epätyypillinen. Antroposofia oli 1900-luvun alkupuolen suurimpia esoteerisia liikkeitä. Kyseessä oli kansainvälinen ja laajasti toimiva liike. Ei ole mitenkään outoa, että Ane, jolle henkisyyden oli tärkeä arvo ja elämänuora, kuului antroposofeihin ja kiinnostui liikkeestä. Suomessa liike oli toki melko pienimuotoinen, jos katsoo jäsenmääriä, jotka tuohon aikaan olivat noin 200-300 henkeä. Jäsenmäärä ei kuitenkaan ole suora mittari sille, miten laaja liikkeen vaikutus esimerkiksi lehtikirjoitusten ja yleisöluentojen kautta oli. Anen lähi- ja ystäväpiiriä tarkastellut voi todeta, ettei hänen valitsemansa polku, jossa yhdistyi vapaamuurari, antroposofia ja kristinuskko, ollut mitenkään tavaton. Monet ensimmäisen polven antroposofeista mielsivät itsensä kristityiksi. Nykypäivänä kysymys jakaa mielipiteitä, eivätkä monet enää miellä antroposofiaa uskonnolliseksi liikkeeksi.

NK: Ane on todennäköisesti etsinyt kristillisyyttä, jonka koki 'aidommaksi' ja 'oikeaksi'. Se on ollut hyvin tyypillinen tapa ajatella monille esoteerisuudesta kiinnostuneille

MITEN ANEN KIINNOSTUS HENKISYYTTÄ JA ANTROPOSOFIAA KOHTAAN MIELESTÄNNE NÄKYVÄ SÄÄTIÖN TAIDEKOKOELMASSA?

LN: Halu ymmärtää tätä puolta säätiön taidekokoelmasta paremmin oli myös yksi tärkeä syy lähteä tähän projektiin. Nina kutsuttiin kuratoimaan näyttely, sillä hänellä on asiantuntemusta taiteesta ja esoteerisuudesta. Kävi ilmi, että kokoelmassa on paljon enemmän esoteerisuuteen kytkeytyvää taidetta kuin mitä me aiemmin olemme ymmärtäneet. Esimerkiksi Ilona Hariman, Hilda Flodin ja Onni Muusarin teokset nousivat esiin aivan uudessa valossa.

NK: Säätiön kokoelmassa on aika paljon teoksia, jotka liittyvät jotenkin elämän ja kuoleman suuriin kysymyksiin, tai uskonnolliseen ja henkiseen etsintään. Myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ajatus nousee esiin. Gösta Stenmanin rooli kokoelman synnyn ohjaajana ja taustavaikuttajana on myös mielenkiintoinen.

JB: Stenmanhan oli varsinainen taide- ja esoteriadiileri! Hänen taidesalongissaan myytiin taiteen lisäksi myös esoteerista kirjallisuutta, jota hän mainosti lehti-ilmoituksilla.

MITEN KUVAILISITTE TUTKIJAN NÄKÖKULMASTA ANTROPOSOFIAA YHTEISKUNNALLISENA ILMIÖNÄ NYKYPÄIVÄNÄ.

JB: Tästä ei juuri ole tuoretta tutkimustietoa, sillä antroposofiaa tutkitaan melko vähän. Liike on marginalisoitunut paljon sata vuotta sitten olleesta kulta-ajasta, jolloin uskonnollinen tarjonta oli suppeampaa ja

antroposofia yksi harvoista vaihtoehdoista perinteiselle länsimaiselle kristillisyydelle. Nykyään on niin paljon eri henkisyyden muotoja ja liikkeitä, että antroposofialle on paljon vaihtoehtoja. Toiminta on pientä, jos katsotaan yhdistysten jäsenmääriä. Antroposofiaan kuuluvat alat kuten antroposofinen lääketiede, Steiner-pedagogiikka sekä biodynaaminen viljely ovat ehkä osin irtautuneet alkuperäisestä liikkeestä. Esimerkiksi biodynaaminen viljely on melko laajalle levinnyttä, mutta yhteys Steineriin ja antroposofiaan ei välttämättä ole suurelle yleisölle selvä.

NK: Antroposofian perintö näkyy myös siinä, että painotetaan tiettyjä arvoja. Tarkastellaan kokonaisuuksia ja ajatellaan laajemmasta näkökulmasta, esimerkiksi terveyteen liittyvissä asioissa.

LN: Säätiön ja museon pitää elää tässä ajassa. Kysymys on, miten kääntää nykykielelle sata vuotta sitten voimassa olleet opit ja ajatukset?

NK: Antroposofian perintöä voisi ajatella säilytettävän esimerkiksi kokonaisvaltaisuutta ja holistisuutta arvostavan asenteen myötä. Näinhän Gyllenbergin säätiö on käsittäkseni toiminutkin ja samankaltaista arvomaailmaa tuotiin esiin myös tässä hankkeessa.

MITÄ ESOTERIAN JA ANTROPOSOFIAN TUTKIMUSKENTTÄ NÄYTTÄÄ TÄLLÄ HETKELLÄ?

JB: Esoterian tutkimus on todella aktiivista sekä Suomessa että kansainvälisesti. Antroposofia on enemmän marginaalissa, sitä käsitellään usein teosofian sivujuonteena ja se jää siksi usein sen ja muidenkin esoteeristen ilmiöiden varjoon.

NK: Esoterian tutkimuksesta on tullut verrattain suosittua nykyisin ja paljon kiinnostavia tutkijoita tulee Pohjoismaista.

1. Yksityiskohta näyttelystä.
2. Kirjailija Heikki Kännö, kuvataiteilija Hannaleena Heiska ja tutkija Maarit Lehtelä-Kärki keskustelivat taiteilijuudesta, luovuudesta ja esoteriasta Viisas taide, avoin mieli? Taiteen ja esoteerisuuden kohtaamisia -symposiumissa, joka järjestettiin Bio Rex -salissa 25.8.2020.

Pohjoismaisilla tutkijoilla on oma verkostonsa Scandinavian Network for the Academic Study of Western Esotericism. Suomessa Uuden etsijät -hanke on tehnyt tunnetuksi esoteerisuuden tutkimusta. Tutkimuskenttä on yleisesti ottaen hyvin monitieteinen.

MITÄ UUSIA OIVALLUKSIA PROJEKTIN AIKANA SYNTYI, MITÄ HYÖTYJÄ JÄI KÄTEEN?

NK: Tämä hanke on laajentanut näkymiä tutkimuskenttään huomattavasti. Hankkeen kuluessa huomasi, että pintaa on vasta raapaistu ja paljon tutkimustyötä on vielä tekemättä. Uusia mielenkiintoisia taiteilijoita, joiden taidetta ja yhteyksiä esoteerisiin liikkeisiin ei ole tutkittu aiemmin, nousi esiin useita. Tavallaan tämä oli lähtölaukaus monelle jatkoprojektille ja uudelle tutkimukselle.

JB: Tämä oli myös hieno peruskurssi esoteriatutkimuksen taidepuoleen, ja toi aiheen suuren yleisön tietoisuuteen.

NK: Symposiumin tutkijaseminaarin artikkeleista julkaistiin maaliskuussa 2021 avoimen ja vertaisarvioitun *Approaching Religion* -verkojulkaisun erikoisnumero. Sen kautta hanke tulee tutuksi myös kansainväliselle tiedeyhteisölle. Symposium-artikkeleiden lisäksi myös kirjasta, näyttelystä ja symposiumista julkaistiin arviot. Tutkimuksen kannalta tällä hankkeella on ollut todella suuri merkitys.

LN: Uushenkisyys ja esoterian tutkimus ovat nyt pinnalla, joten myös ajoitus oli täydellinen. Museon näkökulmasta puolestaan on hienoa, että löysimme uusia yleisöjä. Kävijäpalautteiden perusteella näyttely oli monelle syvälinen kokemus, joka herätti uusia ajatuksia ja voimakkaita tunteita. Tällä projektilla avasimme uusia näkökulmia taiteeseen, kulttuurihistoriaan ja taidekokoelmaan. Juuri tätä museotoimintaa parhaimmillaan on.

Teksti Siiri Oinonen

Styrelse

Ordförande
Professor Per-Henrik Groop

**Viceordförande
och skattmästare**
ED, DI Kaj Hedvall

Ordinarie ledamöter
FM Berndt Arell
MD Henrik Enckell
Förvaltningsdirektör Susanne
Homén-Lindberg
Docent Ruth Illman
FM Kai Kartio
Professor Mikael Knip
Professor Tom Pettersson
Docent Viveca Söderström-Anttila
ED Hanna Westman

**MEDICINSKA
SAKKUNNIGNÄMNDEN**

Ordförande
Professor Per-Henrik Groop

MD Henrik Enckell
Professor Mikael Knip
Professor Tom Pettersson
Docent Viveca
Söderström-Anttila

MUSEINÄMNDEN

Ordförande
FM Berndt Arell

Professor Per-Henrik Groop
Docent Ruth Illman
FM Kai Kartio

FINANSRÅDET

Ordförande
ED, DI Kaj Hedvall

Professor Per-Henrik Groop
Förvaltningsdirektör Susanne
Homén-Lindberg
ED Hanna Westman

Övre raden från vänster:
Per-Henrik Groop
Kaj Hedvall
Berndt Arell
Henrik Enckell
Susanne Homén-Lindberg
Ruth Illman
Kai Kartio
Mikael Knip
Tom Pettersson
Viveca Söderström-Anttila
Hanna Westman

Personal

54

Verkställande direktör

Jannica Fagerholm

Ekonomiansvarig

Wilhelm Sjöberg

Stipendiekoordinator/informatör

Antonia Laszlo

VILLA GYLLENBERG

Intendent fram till 30.6.2020

Lotta Nylund

Intendent från 1.7.2020

Siiri Oinonen

Publik- och programansvarig

Siiri Oinonen

Museimästare

Tuomas Laatikainen

Projektkoordinator

Gabriella Tjeder-Kajander

Projektanställd föremålsforskare

Lassi Patokorpi

Projektanställd amanuens

Mikko Välimäki

Guider

Alma Ahlroth
Hanna Arhippainen
Iris Bäckman
Siiri Drake
Laura Jurmu
Satu Karvetti
Ari Kovero
Linda Leskinen
Leena Reinilä
Sofia Simelius

55

Från vänster: Jannica Fagerholm, Tuomas Laatikainen, Antonia Laszlo, Lotta Nylund, Siiri Oinonen, Wilhelm Sjöberg, Gabriella Tjeder-Kajander, Lassi Patokorpi, Mikko Välimäki

Verksamhetsberättelse 2020

FÖRVERKLIGANDET AV SYFTET

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelses ändamål är enligt stiftelses stadgar att

understöda medicinsk och därtill ansluten naturvetenskaplig forskning, särskilt på området för hur det fysiska och människans fysiska funktioner påverkas av det andliga och själsliga samt på blodforskningens område,

och i andra hand

upprätthålla och förkovra en konstsamling, omfattande företrädesvis alster av inhemsk målarkonst och skulptur.

Stiftelses ändamål förverkligas:

genom beviljande av stipendier eller forskningsunderstöd, bekostande av forskningsresor samt utgivande av medicinsk eller därtill ansluten naturvetenskaplig litteratur;

och

genom anskaffande av konstverk till en konstsamling, som öppethålles för allmänheten

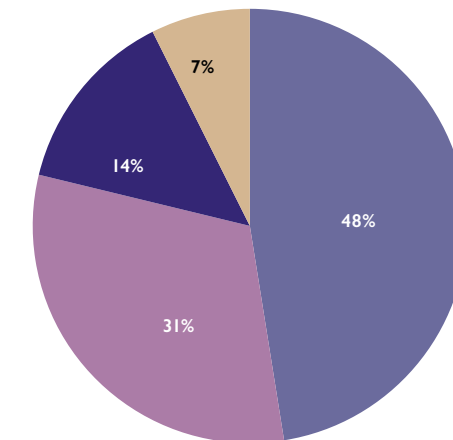
De medicinska understöden utdelas av styrelsen på basen av ansökningar eller i särskilda fall på basen av övriga beslut.

Museiverksamheten förverkligas genom att upprätthålla och utveckla konstmuseet Villa Gyllenberg samt genom att utöka konstsamlingen.

År 2020 använde stiftelsen 2 898 773,91 euro till att förverkliga syftena. Av detta belopp kostnadsfördes 2 896 211,50 euro och resterande belopp användes för inköp av konstverk till samlingen.

KOSTNADER FÖR FÖRVERKLIGANDET AV STIFTELSENS SYFTEN 2020

2,9 m EUR

● Medicinsk understödsverksamhet ● Museiverksamhet
● Personalkostnader ● Övriga kostnader

57

Den ordinarie stipendieutdelningen för två-årsperioden 2020–2021 uppgick till 2 570 150 euro, vilket är en ökning med 4,6 % från perioden 2018–2019. Stipendieutdelningen kunde genomföras normalt trots krisen förorsakad av coronaviruspandemin.

På museet ordnades två specialutställningar och två mindre konstverk införskaffades. Museibesökarnas antal var totalt 20 051, trots att coronaviruspandemin och renoveringsprojektet medförde att museet var

öppet endast ca sju månader under året.

Räkenskapsperiodens resultat uppgick till -220 640,12 euro.

Stiftelsen arbetar enligt anvisningen God förvaltning i stiftelser utgiven av Delegationen för stiftelser och fonder r.f. För ekonomiska åtgärder med närståendekretsen redogörs i denna verksamhetsberättelse och även i not 3.

**DEN MEDICINSKA
UNDERSTÖDSVERKSAMHETEN**

På förslag av medicinska sakkunnignämnden beslöt stiftelsens styrelse på sitt årsmöte 12.5.2020 att utdela 227 stipendier till beloppet av totalt 2 570 150 euro för medicinsk forskning och antroposofisk medicinsk forskning och fortbildning. Hälften av det beviljade beloppet är kostnadsfört år 2020. Stiftelsen mottog 414 ansökningar och det totala ansökta beloppet var 10 220 301 euro. De beviljade stipendierna utgjorde 25 % av det ansökta beloppet. Stipendierna utlystes med annonser i Hufvudstadsbladet, Helsingin Sanomat, Åbo Underrättelser och Vasabladet. Information om stipendieansökningen infördes också i stipendiedatabasen Aurora och på sociala medier.

Hela stipendieansökningsprocessen förnyades och det nya stipendiehanteringsprogrammet Rimbortogs i bruk. Stipendieansökningsprocessen blev i sin helhet digital. Stipendierna gav förändringen mycket positiv feedback. Behandlingen av stipendierna genomfördes enligt utsatt tidtabell, trots att coronaviruspandemin inte möjliggjorde fysiska behandlingsmöten, utan nämnden sammanträdde på distans. Totalt beviljades 226 000 euro för tretton olika forskningsprojekt som analyserar FinnBrain-födelsekohorten vid Turun yliopisto. En liten ökning av ansökningar relaterade till stress och mental hälsa noterades. Sex stipendier om totalt 109 000 euro beviljades för forskning kring blodsjukdomar.

Inom Steinerfonden beviljades bland annat tre understöd om totalt 64 000 euro till forskning kring kronisk smärta och integrativ vård. Två stipendier om totalt 20 000 euro beviljades för forskning inom biodynamisk odling.

Inför stipendiebehandlingen beredde kansliet behandlingen av fortbildnings- och projektstipendierna, vilka indelades i grupper enligt ämne. De medicinska sakkunniga fördelade grupperna sinsemellan och föredrog ansökningarna vid behandlingsmötet.

Redovisningen av stipendierna från utdelning 2018–2019 granskades av nämndens medlemmar. Inkommen redovisning för tidigare stipendium är en förutsättning för utbetalning av nytt stipendium. Stipendierna informeras därtill att uteblivna redovisningar kan ge upphov till krav på återbetalning av stipendiet. Redovisningarna för perioden 2020–2021 sker endast elektroniskt i det nya stipendiehanteringsprogrammet. Stipendierna meddelades automatiskt om uteblivna redovisningar. Möjligheten att lyfta fortbildning- och projektstipendierna förlängdes till 30.9.2022 från ursprungliga 31.12.2021. Detta för att underlätta användningen av stipendiet för de stipendiater som planerat att delta i fortbildning som p.g.a. coronaviruspandemin blivit uppskjuten.

Med stiftelsens understöd har en treårig professur inrättats vid Tammerfors universitet för åren 2021–2023. Till innehavare av professuren utnämndes Pekka Louhiala, professor i medicin, filosofi och etik.

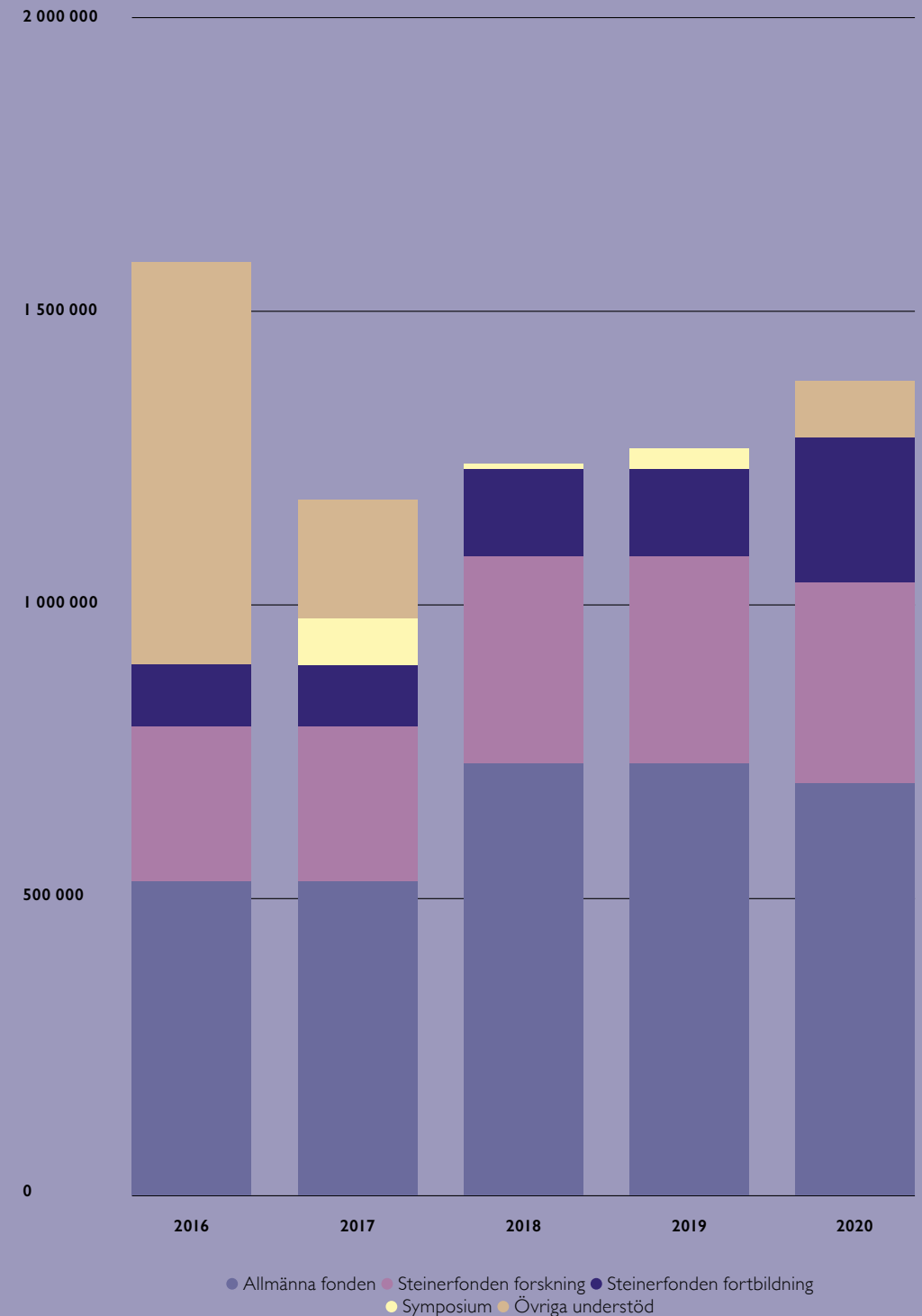
Intervjuer med ett antal stipendiater har presenterats i stiftelsens sociala medier.

MUSEIVERKSAMHETEN

Villa Gyllenbergs år präglades av coronaviruspandemin och inledningen av en omfattande renovering som föregicks av museifastighetens totala tömning och samlingarnas evakuering i slutet av året. Museet var stängt 19.3–2.6.2020 i enlighet med den finska regeringens riktlinjer för att förhindra spridningen av coronaviruset. På grund av renoveringen och flytten

MEDICINSK UNDERSTÖDSVERKSAMHET 2016–2020

EUR

stängdes museet på nytt 12.10.2020. Därmed var museet öppet för publiken endast ca 7 månader under året. Besökantalet överträffade dock förväntningarna och uppgick till 20 051 besökare.

Under början av året ställdes stiftelsens egen samling ut med utställningsnamnet SCHJERFBECK – bland andra. Den gyllenbergiska samlingen (15.8.2019 – 18.3.2020, avsedd att pågå till 29.3.2020). Utställningen kuraterades av museets egen personal med guiderna Laura Jurmu och Sofia Simelius som ansvariga för planerandet. Utställningen sågs av 4122 besökare. I samband med utställningen arrangerades specialguidningar som hölls dels av museets personal, dels av utomstående sakkunniga. Museets f.d. chefsguide Sue Cedercreutz-Suhonen höll två guidningar om Helene Schjerfbeck's konst 18.1, museets guide FM Satu Karvetti höll ett anförande om Tintoretto's målning *Porträtt av venetiansk dam* 1.2 och FD Maria Vainio-Kurtakko berättade om Albert Edelfelt 15.2.

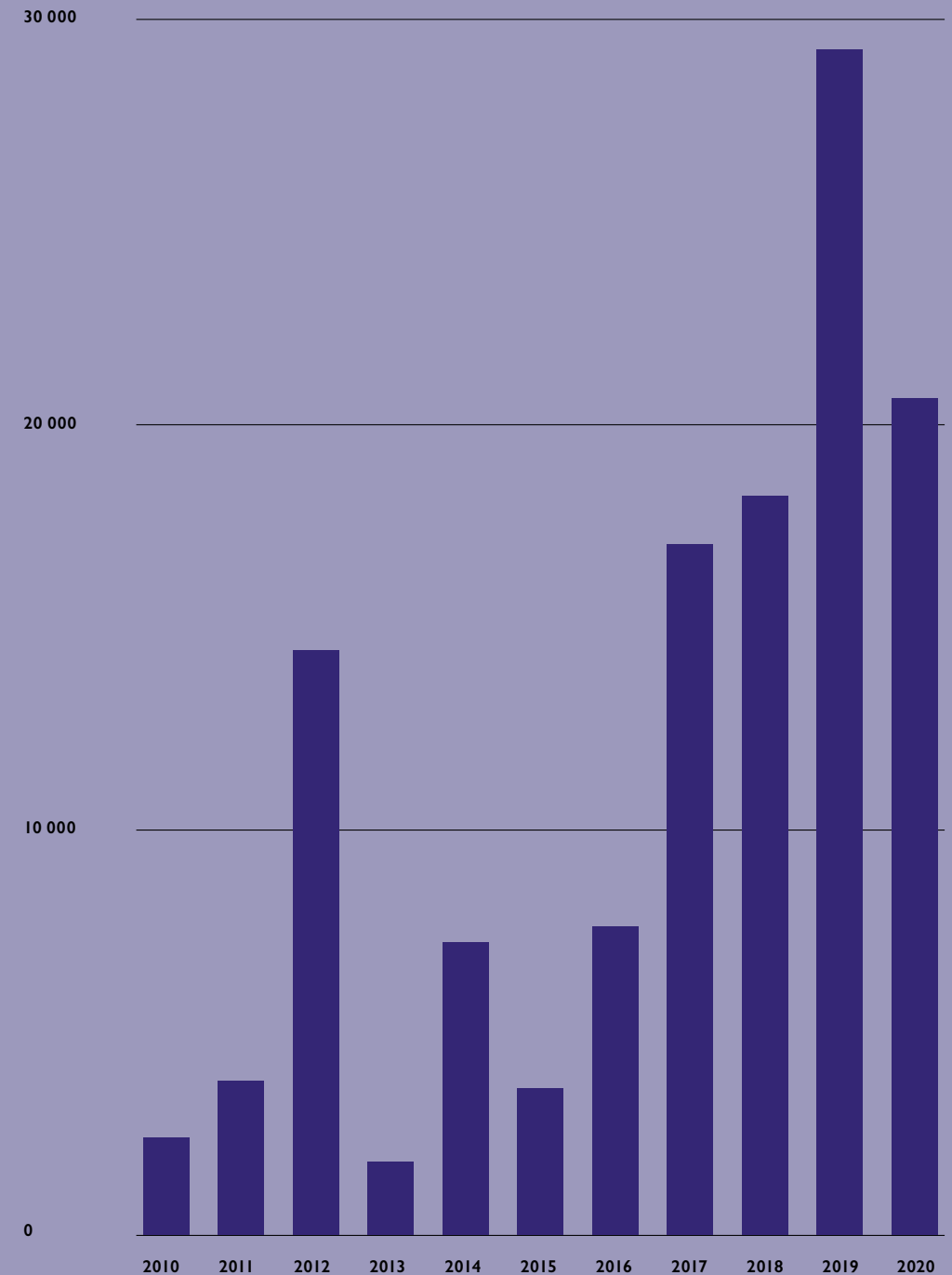
Den upplevelsebaserade utställningen Vägen till dold kunskap (3.6.–11.10.2020) presenterade finländsk konst och konstnärer med en esoterisk koppling och var en storsatsning som förberetts under flera års tid. Utställningen presenterade drygt 70 konstverk, varav ett femtiotal, samt en del föremål, var inlånade. Flera av konstverken visades för första gången och många av verken konserverades och ramades in för utställningen. En museipedagogisk broschyr med namnet *Sökarens bok (Etsijän kirja)* samt väggtexter ledde besökaren i utställningssalarna. FD Nina Kokkinen var utställningens huvudkurator och museimästare Tuomas Laatikainen med arbetsgrupp ansvarade för utställningskonstruktioner, som förutom specialtillverkade väggar och spegelinstallationer inkluderade ljud- och ljusinstallationer. Maria Appelberg

stod för utställningens och broschyrens grafiska layout. Utställningen lockade 15 292 besökare.

I samband med utställningen gav stiftelsen i samarbete med förlaget Parvus ut publikationen *Andens rikedomar. Esoterismen och den finländska konstvärlden 1890–1950*. Boken innehöll totalt 13 artiklar av forskare inom konst- och religionshistoria, museets intendent FM Lotta Nylund och Nina Kokkinen var redaktörer och FM Siiri Oinonen bildredaktör. Boken gavs även ut på finska med namnet *Hengen aarteet. Esoteerisuus Suomen taidemaailmassa 1890–1950* och på engelska med namnet *Spiritual Treasures. Esotericism in the Finnish Art World 1890–1950*.

Symposiet *Klarsynt konst, öppet sinne? Möten mellan konst och esoterism (Viisas taide, avoin mieli? Taiteen ja esoteerisuuden kohtaamisia)* utgjorde den tredje biten i esoterismhelheten och gick av stapeln 24–25.8.2020. Den första dagen var reserverad för nio forskare som valts med genom Call for Papers -förfarande hösten 2019 samt för sakkunniga och gick av stapeln på Villa Gyllenberg. Forskarna presenterade sina artiklar som bearbetas till ett specialnummer av e-publikationen *Approaching Religion* våren 2021. Den andra dagen var öppen för allmänheten och arrangerades i Bio Rex-salen. Deltagarantalet steg till 150 personer och därtill deltog som mest ca 100 personer via stream. Symposiets arbetsgrupp bestod av FD Ruth Illman (ordförande), Lotta Nylund, Nina Kokkinen och Siiri Oinonen (projektets koordinator). Förutom Illman, Nylund och Kokkinen bidrog även Amos Rex' museichef Kai Kartio, konstnärerna Hannaleena Heiska, och Jan-Olof Mallander och författaren Heikki Kännö samt forskarna FD Maarit Leskelä-Kärki och FD Riikka Stewen med anföranden. En ritualperformans som regisserades av Jani-Petteri Olkkonen och

MUSEETS BESÖKARANTAL 2010–2020

utfördes av dansare Ilona Keňová ingick i programmet.

Föremålsforskare FM Lassi Patokorpis anställning förlängdes och han fortsatte sitt arbete med inventeringen och dokumenteringen av hemmuseets föremålssamling. Totalt inkluderar samlingen ca 1020 föremål, Matias Uusikylä fotograferade hela föremålssamlingen som en del av projektet. Patokorpi skrev även manuskriptet till boken *Villa Gyllenberg – Ett hem på Granö (Villa Gyllenberg – Koti Kuusisaarissa)* som stiftelsen och förlaget Parvus ger ut i samband med museets öppning efter renoveringen. Bokens redaktör är Lotta Nylund och bildredaktör Gabriella Tjeder-Kajander. Katja Hagelstam fotograferade bokens bilder.

På grund av coronaviruspandemin blev konsert- och programverksamheten kraftigt reducerad. I februari-mars hölls fyra konserter på museet, varav en var i samarbete med Punavuoren kamarimusiikki. Föreningen lotsas av stiftelsens Bergonzi-stipendiat Minna Pensola. Två konserter som var planerade till slutet av mars avbokades. 2.7. spelade Helsinki Chamber Music Festival in en konsert på Villa Gyllenberg som strömmades senare via nätet. Kringprogram som planerats till *Vägen till dold kunskap*-utställningen ställdes in, liksom även program på Helsingfors-dagen, den finska bildkonstens dag och Konstens natt. Istället för utställningsvernissage ordnades en tackfest åt långivarna 24.9. Vattenbusstransporterna som tidigare år arrangerats tillsammans med Didrichsens konstmuseum uteblev. Inga allmänna guidningar hölls under utställningen och de beställda guidningarnas deltagarantal begränsades till 20 personer och arrangerades endast utanför museets öppethållningstider.

Samarbetet med Bredvikens museer -nät-

verket bestod av några gemensamma träffar under året. Hemsidan för hemmuseinätverket SAM – Small Art Museums in Helsinki blev klar och lanserades i oktober.

I maj-juni arrangerade Helsinki Hospital stödprojektet Helene20 som riktades till unga konstnärer som drabbats av pandemin. Museet var samarbetspart i projektet och erbjöd de medvalda konstnärerna en chans att bekanta sig med Helene Schjerfbeck's målning *Självporträtt, ljus och skugga* samt bjöd på utrymmen för filmning av projektets promotionsmaterial.

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse införskaffade Meri Genetz målning *Självporträtt*, 1938 av Genetz ättlingar. Verket var utställt i *Vägen till dold kunskap*. Därtill köptes Ilona Harimas målning *Offergåva*, 1933 via auktion.

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse lånade ut sammanlagt 25 konstverk ur sin samling. I samarbete med Föreningen finländska konststiftelser (STSY) anordnades utställningen *Finland, Finland – vandringar i landskap (Oi Suomi – vaelluksia maisemaa)* på Tavastehus konstmuseum med sex verk ur stiftelsens samling. Föreningens arbetsutskott utarbetade en ny hemsida som lanserades i maj på adressen taide-saatiot.org.

Museets strategiarbete blev färdigt i början av året och strategin presenterades åt museinämnden i mitten av mars. Intendent Lotta Nylund blev forskningsledig 1.7.2020 och Siiri Oinonen vikarierade henne fr.o.m. samma datum.

VILLA GYLLENBERGS RENOVERING OCH TILLBYGGNAD

Villa Gyllenbergs renoverings- och tillbyggnadsprojekt förbereddes under hela

året. Projektet omfattar en grundläggande sanering av den gamla villan och galleriet. Därtill byggs en ny entrébyggnad för att tillgodose de behov som de nuförtiden stora besökarantalen kräver. I juni valdes Rakennusliike J. Ahola som projektets huvudentreprenör och Bravida som vvs- och elentreprenör. Anna-Mari Gramatikova-Lindberg från Nomad arkitehdit är projektets huvudplanerare. Renoveringen körde i gång 1.12.2020.

Mellan 12.10 och 30.11.2020 tömdes hela museifastigheten på samlingar och lösöre. Utvalda föremål från föremålssamlingen åkte till konservering i samband med flytten och ytterligare ett antal konserveras under renoveringens gång. I samband med packningsprocessen hittades inalles fem konstverk i museet, samtliga fogades till samlingen och katalogiserades i MuseumPlus. Konserveringsuppdragen delades på sju olika konserveringsentreprenörer. I samband med packningsarbetet inventerade projektamanuens FM Mikko Välimäki museets bibliotekssamling som består av 671 objekt. Samtliga är införda i MuseumPlus. En papperskonserverator konserverade de exemplar som var mest i behov av konservering. Samlingarna samt museets lösöre flyttades till ett lagerutrymme som lämpar sig både för förvaring av konstverk och övrigt lösöre.

I kostnaderna för museiverksamheten år 2020 ingår kostnader om 186 384,76 euro för projektet. Därtill har 441 487 euro aktiverats.

EKONOMI OCH PLACERINGAR

Enligt stiftelsens placeringspolitik präglas förvaltningen av stiftelsens placeringsförmögenhet, liksom hela stiftelsens verksamhet, av långsiktighet. Målet är att uppnå en god riskjusterad totalavkastning över konjunkturcyklerna. Avkastningen på placeringarna bör täcka kostnaderna för

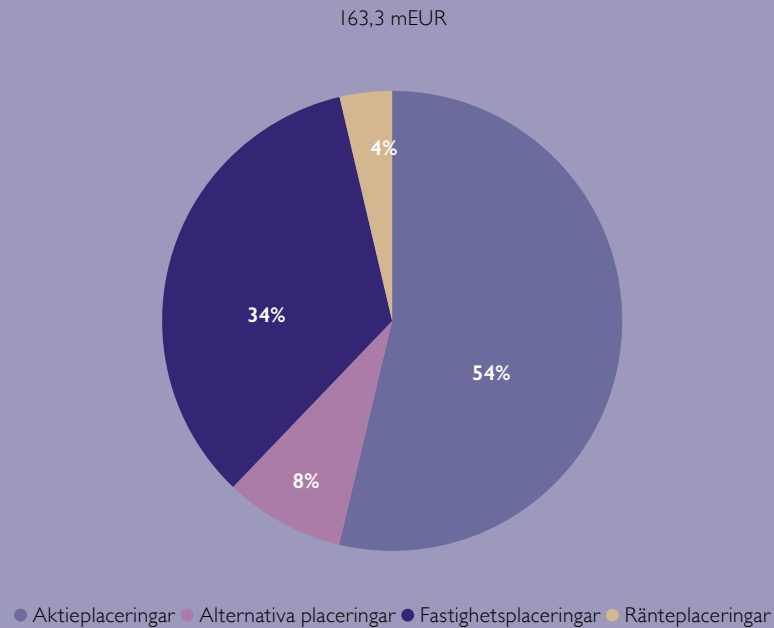
stiftelsens medicinska understödsverksamhet, museiverksamhetens kostnader samt kostnaderna för förvaltningen. Enligt stadgarna kan stiftelsens medel även användas för konstinköp till Signe och Ane Gyllenbergs stiftelsens konstsamling. Utöver avkastningen bör placeringsverksamheten säkerställa att kapitalets värdebeständighet tryggas. Åtgärderna år 2020 stödde förverkligandet av dessa målsättningar.

Efter en stark inledning på placeringsmarknaderna år 2020 slog coronaviruspandemin till under den senare delen av det första kvartalet. Chocken över pandemins omfattning ledde initialt till kraftigt sjunkande aktiekurser och hög volatilitet. Trots den kraftiga spridningen av viruset och nedstängningar av samhällen i varierande grad, återhämtade sig placeringsmarknaderna snabbt från den inledande chocken. Återhämtningen underbyggdes av den starkt expansiva penningpolitik som centralbankerna gick in för. Därtill understöddes hushållens konsumtion av en stimulerande finanspolitik i en stor del av västvärlden. Även direkta företagsunderstöd underlättade situationen. I och med dessa åtgärder lugnades läget ned och aktiemarknaderna återhämtade sig snabbt och räntorna fortsatte att sjunka.

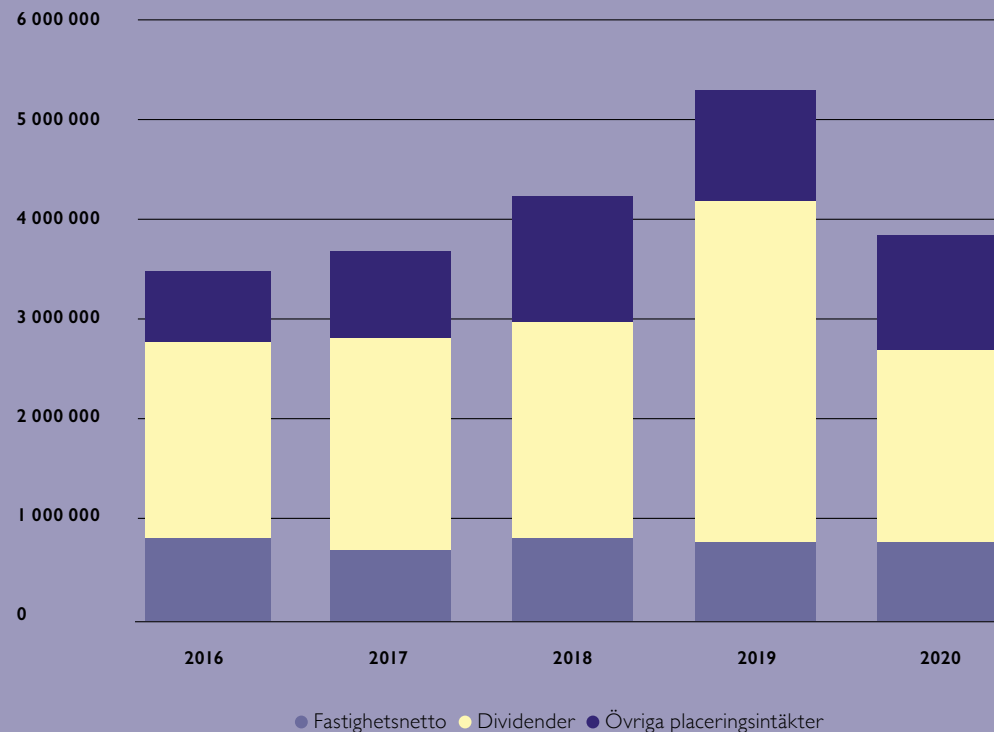
År 2020 blev därmed ett gott år på placeringsmarknader. MSCI World Total Return aktieindexet steg år 2020 med 6,1 % mätt i euro (30,1 % år 2019). Den finländska aktiemarknaden (OMX Helsinki Cap Total Return) steg med 15,7 % (20,4 %). Även ränteplaceringsarnas totalavkastning var god. Totalavkastningen (dividender, räntor, vinstandelar från fondplaceringar, försäljningsvinster/förluster och förändringar i marknadsvärden) på stiftelsens noterade värdepappersportfölj uppgick till 10,6 % år 2020 (12,2 % år 2019). Portföljens jämförelseindex avkastade likaså 10,6 %.

PLACERINGARNAS FÖRDELNING 31.12.2020

PLACERINGARNAS DIREKTAVKASTNING 2016–2020

Enligt Statistikcentralens prisjämförelser på bostadsmarknaden i Finland, var prisutvecklingen i Helsingfors centrum stark. Speciellt kvadratmeter-prisen på ettor och tvåor steg. Dessa utgör merparten av stiftelsens bostadsbestånd. Efterfrågan på hyresbostäderna fortsatte att vara god, även om en viss avmattning kunde skönjas i slutet på året. Stiftelsens fastighetsinnehav avkastade totalt ca 7 % då fastighetsnettot i resultaträkningen och prisförändringen på marknaden beaktas.

Totalt uppgick stiftelsens placeringstillgångar 31.12.2020 till 163,3 miljoner euro, då noterade värdepapper värderats till marknadspris, fastighetsplaceringar till uppskattat marknadsvärde och onoterade aktier till anskaffningspris. De globala aktieplaceringarnas andel utgjorde vid årsskiftet 26 % av portföljen. Totalavkastningen på stiftelsens placeringsegendom uppgick till 8,9 % år 2020.

Stiftelsens dividend- och ränteintäkter samt vinstandelar från placeringsfonder uppgick till totalt 3 099 808,16 euro år 2020 (4 566 361,04 euro år 2019). Dividendintäkterna från noterade aktier uppgick till 1 744 524,48 euro (2 102 102, 03 euro). Nedgången berodde främst på att bolag i finansbranschen p.g.a. coronaviruspandemin blev tvungna att minska eller skjuta upp dividendutbetalningar. Dividenderna från övriga aktier sjönk till 199 116,00 euro (1 320 058,87 euro). Minskningen berodde att Ab Kelonia Oy, där stiftelsen är delägare, år 2019 utbetalde en extra dividend i samband med försäljningen av Kelonia Placering till Evli Bank. Avkastningen i form av vinstandelar från placeringsfonder var 805 555,33 euro (881 916,89 euro). Ränteintäkterna uppgick till 350 612,35 euro (262 283,25 euro) och utgjordes av ränteintäkter från placeringslån bundna till private equity och private debt placeringar. Försäljningsvinsterna från

värdepappersplaceringarna uppgick till 159 504,70 euro (243 528,32 euro) och förlusterna till 1 292 745,29 euro (22 603,99 euro). Merparten av förlusterna uppstod i samband med byten av placeringsfonder mot fonder med en för stiftelsens behov bättre anpassad placeringsstrategi eller med lägre förvaltningsarvode. Därtill realiserades i mars med förlust indexobligationer vars avkastning och kapital var knutet till kredithändelser i de underliggande låneplaceringarna.

Fastighetsplaceringarna, inkluderande de helägda fastigheterna och aktielokalerna, uppvisade ett resultat om 775 386,64 euro år 2020 (766 837,30 euro år 2019). Fastigheternas och aktielokalernas hyresintäkter var 1 757 433,72euro (1 764 004,93 euro). I hyrorna gjordes avtalsenliga korrigeringar. För att underlätta situationen för de hyresgäster som idkar näringsverksamhet, beviljade stiftelsen hyresnedsättningar för inkomstbortfall förorsakat av coronaviruspandemin. Kostnaderna för fastigheterna och aktielokalerna uppgick till 982 047,08 euro (997 167,63 euro). Inga fastighetsreparationer har aktiverats år 2020 och inga fastighetsinnehav eller bostadsaktier har sålts.

Stiftelsens enda dotterbolag är Bostadsaktiebolaget Tölögatan 34, i vilket stiftelsens ägarandel är 96 %. I enlighet med Stiftelselagens kap. 5 §4. mom. 2 har koncernbokslut inte upprättats. 31.12.2020 uppgick bolagets eget kapital till 493 139,08 euro och balansomslutning till 501 451,97 euro. Räkenskapsperiodens förlust var 10 358,38 euro. Stiftelsens intäkter från bolaget är hyror och kostnaderna utgörs av bostadsvederlag och bostädernas reparationskostnader.

Värdepappersplaceringarnas värdeförändring och överföringen till respektive från värderegleringsfonden redovisas i

stiftelsens resultaträkning. År 2020 var värdeförändringen 7 075 974,36 euro positiv (7 247 835,32 euro positiv år 2019) och värderegleringsfonden har skrivits upp med detta belopp.

Värderegleringsfondens uppgift är att återge skillnaden mellan de i portföljen befintliga placeringarnas marknadsvärde och dessas anskaffningsutgift. Under bokslutsperioden har de ursprungliga anskaffningsutgifterna för stiftelsens värdepappersinnehav utretts. Anskaffningsutgiften i Wärtsilä Oyj har bedömts vara noll euro, då Wärtsilä-aktierna utgör av den grundfond med vilket stiftelsen grundades år 1949. Skillnaden mellan marknadsvärdena och anskaffningsutgifterna har jämförts mot värderegleringsfonden. Utredningen resulterade i att styrelsen beslutat överföra 10 312 972,72 euro från värderegleringsfonden till dispositionsfonden. Enligt styrelsens beslut har också värderegleringsfonden för fastigheter överförts till dispositionsfonden till ett belopp om 690 741,08 euro. Motiveringen är att fastigheterna i balansräkningen är värderade till den aktiverade anskaffningsutgiften och inte till marknadsvärden. Därmed återspeglar värderegleringsfonden per den 31.12.2020 den verkliga värdeökningen i stiftelsens befintliga värdepappersportfölj.

FÖRVALTNING

Stiftelsens styrelse hade följande sammansättning år 2020: Ordförande professor Per-Henrik Groop, viceordförande och skattmästare ekonomie doktor, diplomingenjör Kaj Hedvall, filosofie magister Berndt Arell, medicine doktor Henrik Enckell, vicehäradsöverintendent Susanne Homén-Lindberg, docent Ruth Illman, filosofie magister Kai Kartio, professor Mikael Knip, professor Tom Pettersson, docent Viveca Söderström-Anttila och ekonomie doktor Hanna Westman.

Medicinska sakkunnignämnden har bestått av ledamöterna Groop, ordförande, Enckell, Knip, Pettersson och Söderström-Anttila. Museinämnden har bestått av ledamöterna Arell, ordförande, Groop, Illman och Kartio. Finansrådet har bestått av ledamöterna Hedvall, ordförande, Groop, Homén-Lindberg och Westman. Stiftelsens VD fungerar som sekreterare för styrelsen och nämnderna. Stiftelsens stipendiekoordinator deltar som föredragande i den medicinska sakkunnignämndens möten och Villa Gyllenbergs intendent som föredragande i museinämndens möten.

Medicinska sakkunnignämnden behandlar och gör förslag till beslut om stipendieutdelning samt behandlar övriga ärenden i anslutningen till den medicinska verksamheten. Museinämnden behandlar ärenden gällande museiverksamheten, gör förslag gällande reparationer och investeringar på Villa Gyllenberg samt nyanskaffning av konst. Finansrådet behandlar stiftelsens bokslut och budget samt fattar placeringsbeslut, inklusive beslut om köp och försäljning av enskilda aktielägenheter samt renoveringar i fastigheterna inom ramen för budgeten. Respektive nämnd agerar valberedning inom sitt verksamhetsområde. Styrelsen fastställer stiftelsens bokslut och budget, fattar beslut om styrelse- och nämndmedlemmar, fastställer stipendieutdelningen samt fattar beslut om köp eller försäljning av fastighet och konstverk. Under år 2020 hölls alla styrelsemöten och nämndmöten på distans pga coronaviruspandemins begränsningar. Styrelsen avec och tidigare styrelsemedlemmar avec samlades den 10 september på Villa Gyllenberg för att bekanta sig med utställningen, höra om renoveringsplanerna och inta en gemensam måltid. Stiftelsens styrelse är vald för en treårs period om 1.1.2020–31.12.2022.

Stiftelsens verkställande direktör har varit

ekonomie magister Jannica Fagerholm. Merkonom Antonia Laszlo har arbetat som stipendiekoordinator och informator. Ekonomie magister Wilhelm Sjöberg har arbetat som ekonomiansvarig för stiftelsen. Inom museiverksamheten har filosofie magister Lotta Nylund arbetat som intendent fram till 1.7.2020 då hon blev forskningsledig. Filosofie magister Siiri Oinonen arbetade som program- och kundansvarig fram till 1.7.2020 varefter hon tillträdde som t.f. intendent och ekonomie magister Gabriella Tjeder-Kajander, som tidigare arbetat som assistent, utsågs till projektkoordinator 1.6.2020. Kanslipersonalen har delvis arbetat på distans för att minska de fysiska kontakterna och risken för smitta. Tuomas Laatikainen arbetar som museimästare/fastighetsskötare. Filosofie magister Lassi Patokorpi har varit projektanställd som föremålsforskare på Villa Gyllenberg fram till 31.12.2020. Filosofie magister Mikko Välimäki var anställd som projektamanuens fr.o.m. 1.3.2020 och arbetade före det som timanställd guide. Under året jobbade, utöver ovan nämnda, 10 personer som timanställda guider på Villa Gyllenberg. Under våren var den timanställda museipersonalen utan jobb fr.o.m. 18.3 till 2.6 på grund av museets stängning till följd av coronaviruspandemin, och likaså från 12.10 framåt, då museet stängde för renoveringen. Omräknat till heltidsanställda uppgick personalen till nio personer 2020.

Förvaltningen av stiftelsens fastigheter sköts av Disponentbyrå Estlander. I uppdraget ingår tekniskt disponentskap, hyresförvaltning och bokföring. Fastighetsskötseln handhas av externa fastighetsskötsel företag. Stiftelsens löneförvaltning sköts av bokföringsbyrån S2. Revisor har varit CGR-samfundet Ernst & Young Ab med CGR Bengt Nyholm som ansvarig revisor sedan år 2015. Revisionsamfundet har erhållit 16 359,20 euro i arvode år 2020.

EKONOMISKA ÅTGÄRDER MED NÄRSTÄENDEKRETSEN

Stipendier eller understöd har inte beviljats stiftelsens närkrets. Ledamöterna i stiftelsens styrelse har erhållit arvode för sitt arbete i respektive nämnd. Till stiftelsens styrelseledamöter och till VD har under året utbetalts totalt 291 490 euro i löner, arvoden och naturaförmåner, inkluderande VD:s bostadsförmån i en av stiftelsens ägd lägenhet. I likhet med stiftelsens personal har styrelsemedlemmarna fritt inträde till Villa Gyllenberg för att kunna bekanta sig med museets verksamhet.

RISKHANTERING

Stiftelsen förverkligar sitt syfte genom att dela ut stipendier för medicinsk forskning samt genom att upprätthålla konstmuseet Villa Gyllenberg. Medlen för detta erhåller stiftelsen från avkastningen på placeringstillgångarna. Avkastningen utgörs främst av dividender, räntor, vinstandelar från fondplaceringar och intäkter från fastighetsplaceringarna. För stiftelsen är det därför av största vikt att säkerställa att denna avkastning är förhållandevis förutsägbar och uppvisar en stabil tillväxt. Avkastning är givetvis beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen, vilken stiftelsen inte kan påverka. Däremot eftersträvar stiftelsens styrelse, finansråd och VD att genom de principer som fastställts i placeringspolitiken säkerställa att avkastningen i förhållande till riskerna är god. Stiftelsen är en långsiktig placerare med en placeringsportfölj där aktiernas andel är betydande. En viss fluktuation i intäkterna kan därför förväntas och bör accepteras. Då stiftelsens egendom till övervägande del utgörs av aktierelaterade placeringar och fastighetsegendom, skapar det ett relativt gott skydd mot att placeringarnas realvärde inte skall drabbas vid eventuell inflation.

För fastighetsinnehavets del är de största riskerna förknippade med otillräckligt underhåll i fastigheterna vilket kan medföra akuta och oplanerade reparationer med avbrott i hyresintäkterna och oförutsedda kostnader som följd. Denna risk hanteras genom att för varje fastighet uppgöra långsiktiga reparations- och saneringsplaner. Stiftelsens fastighetsinnehav består av bostadshus med främst mindre lägenheter på centrala lägen i Helsingfors, varför risken för att utrymmen står tomma bedöms som liten. Fastigheterna är försäkrade enligt fullvärdesprincipen.

Med undantag för ett enstaka aktieinnehav är såväl värdepappers- som fastighetsinnehavet väl diversifierat vilket minskar risken för att en enskild placering inverkan på avkastningen blir avgörande då det gäller möjligheterna att förverkliga syftet.

Verksamheten i konstmuseet Villa Gyllenberg bedrivs enligt gängse principer för riskhantering i konstmuseer av motsvarande slag. En facilitetsrapport har utarbetats för fastigheten. För museets verksamhet har därtill en separat säkerhetskartläggning och riskhanteringspolicy uppgjorts. Försäkringsvärden, brandsäkerhet, larmsystem och upphängningsteknik motsvarar dagens krav.

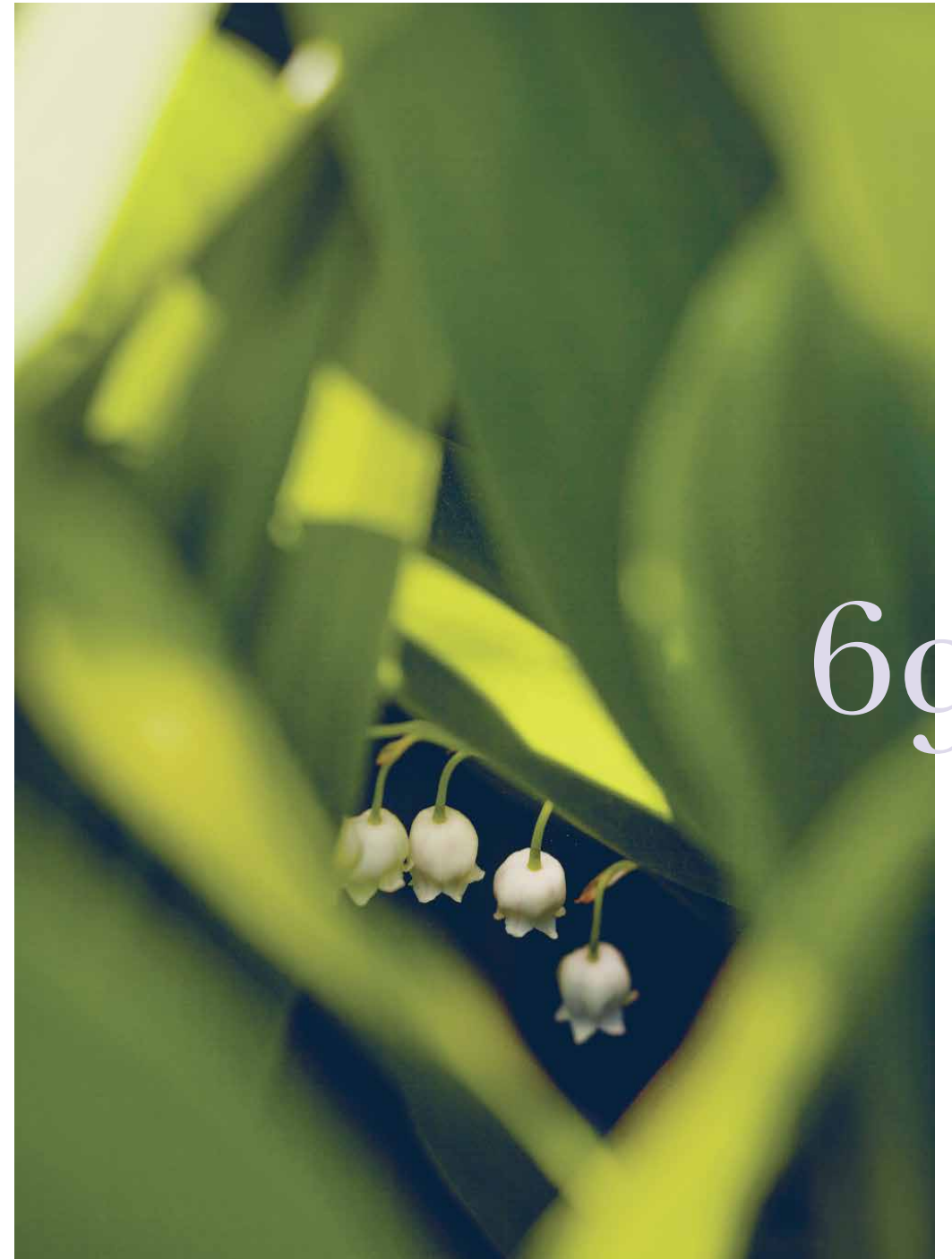
Stiftelsen arbetar med en liten organisation vilket givetvis leder till ett stort nyckelpersonsberoende. För att underlätta hanteringen av denna risk är dokumentering av beslut, arbetsuppgifter och processer en del av det dagliga arbetet såväl i stipendiehanteringen, i museiverksamheten som inom förvaltningen.

Coronaviruspandemin gav orsak att se över de risker som är förknippade med smittspridning bland personal, förtroendevalda och kunder på Villa Gyllenberg. Risken hanterades genom distansarbete,

möten på distans för förtroendevalda och förbättrad sanitet på kontoret och Villa Gyllenberg. Villa Gyllenberg stängdes under samhällets nedstängning våren 2020 och då museet öppnades begränsades kundantalet och allmänna guidningar inställdes. Personalen försågs med skyddsutrustning och kunderna anmodades använda ansiktsmask. Inga smittofall rapporterades i anslutning till besök på museet eller bland stiftelsens personal.

UTSIKTER INFÖR ÅR 2021

De ekonomiska effekterna av coronaviruspandemin verkar bli något mindre negativa än befarat och återhämtningen förväntas ske under år 2021. Trots det finns det många osäkerhetsfaktorer kring vaccinationstakten och tidpunkten för återgång till en normal tillvaro. En viss försiktighet i såväl verksamheten som i placeringbesluten är befogad. Museets renovering hela år 2021 medför att inga beslut behöver fattas gällande öppethållningstider och museibesökare. För personalens del fortsätter dock den begränsade närvaron på kontoret åtminstone första halvåret 2021. Utsikterna för stiftelsen ekonomi är stabila, då dividendintäkter och hyror förväntas hållas på en nivå som motsvarar år 2020. Stiftelsen har byggt upp en något större likviditetsbuffert för stipendie- och museiverksamheten, vilket gör att verksamheten bör kunna fortsätta planenligt. Därtill har stiftelsen upptagit ett lån om tre miljoner euro för att finansiera renoveringen och tillbyggnaden på Villa Gyllenberg.

Bokslut

Resultaträkning

	Not.	I.I.-31.12.2020	I.I.-31.12.2019
ORDINARIE VERKSAMHET			
Medicinsk understödsverksamhet	1.		
Stipendier		-1 285 075,00	-1 228 970,00
Övriga understöd		-90 000,00	-
Återtagna stipendier		-	42 400,00
Symposiekostnader		-	-33 432,7
		<u>-1 375 075,00</u>	<u>-1 220 002,70</u>
Museiverksamhet	2.		
Intäkter		190 543,72	200 578,10
Personalkostnader	3.	-392 827,52	-410 084,12
Avskrivning		-20 099,52	-21 149,20
Övriga kostnader		-684 467,64	-637 140,97
		<u>-906 850,96</u>	<u>-867 796,19</u>
Förvaltning			
Personalkostnader	3.	-400 288,77	-398 748,09
Avskrivning		-3 410,03	-4 262,54
Övriga kostnader		-210 586,74	-244 170,48
		<u>-614 285,54</u>	<u>-647 181,11</u>
Resultat av ordinarie verksamhet		-2 896 211,50	-2 734 980,00

	Not.	I.I.-31.12.2020	I.I.-31.12.2019
PLACERINGSVERKSAMHET			
Intäkter			
Hyror	4.	1 757 433,72	1 764 004,93
Dividender	5.	1 943 640,48	3 422 160,90
Övriga placeringsintäkter	5.	1 156 167,68	1 144 200,14
		<u>4 857 241,88</u>	<u>6 330 365,97</u>
Realisationsvinster	6.	159 504,70	243 528,32
		<u>5 016 746,58</u>	<u>6 573 894,29</u>
Kostnader			
Fastigheter	4.		
Avskrivningar		-154 250,88	-160 700,64
Övriga kostnader		-672 255,70	-679 019,54
Aktielägenheter		-155 540,50	-157 447,45
		<u>-982 047,08</u>	<u>-997 167,63</u>
Realisationsförluster	7.	-1 292 745,29	-22 603,99
Övriga finansiella kostnader		-30 171,71	-16 284,06
		<u>-2 304 964,08</u>	<u>-1 036 055,68</u>
Värdeförändring	8.	7 075 974,36	7 247 835,32
Överföring till(-)/från(+)värderegleringsfond		-7 075 974,36	-7 247 835,32
Resultat av placeringsverksamhet		2 711 782,49	5 537 838,61
SKATTER		-36 211,11	-28 337,87
Räkenskapsperiodens resultat		-220 640,12	2 774 520,74

Balansräkning

	Not.	31.12.2020	31.12.2019
AKTIVA			
BESTÅENDE AKTIVA			
Immateriella tillgångar		49 139,04	49 139,04
Materiella tillgångar			
Tomter	9,10.	689 570,85	689 570,85
Byggnader	9,10.	899 429,71	477 023,66
Aktier och andelar			
Konstverk	11.	5 199 634,01	5 197 071,60
Maskiner och inventarier	9.	18 521,93	23 152,42
		6 807 156,50	6 386 818,53
Placeringar			
Tomter	9,12.	93 948,48	93 948,48
Byggnader	9,12.	3 697 175,74	3 851 224,73
Fastighetsaktier	9.	3 273 707,56	3 273 707,56
Aktier och fondandelar	13.	105 577 703,35	99 228 658,08
		112 642 535,13	106 447 538,85
RÖRLIGA AKTIVA			
Kortfristiga fordringar			
Hysesfordringar		57 442,35	55 463,89
Övriga fordringar		59 990,24	65 798,30
		117 432,59	121 262,19
Förskottsbetalda stipendier		154 285,00	-
Övriga förskottsbetalningar		-	5 681,94
Kassa och bank		3 568 597,57	2 979 270,53
Aktiva totalt		123 339 145,83	115 989 711,08

	Not.	31.12.2020	31.12.2019
PASSIVA			
EGET KAPITAL			
	14.		
Grundfonder		32 654 935,29	32 654 935,29
Värderegleringsfonder		46 460 203,35	50 387 942,79
Dispositionsfond		43 049 075,27	29 270 840,73
Räkenskapsårets vinst		-220 640,12	2 774 520,74
		121 943 573,79	115 088 239,55
FRÄMMANDE KAPITAL			
Kortfristigt kapital			
Olyfta stipendier		286 340,00	44 000,00
Kontoskulder		183 343,47	147 428,86
Förskottsbetalning PE-lån		781 874,22	565 510,27
Övriga kortfristiga skulder		34 616,54	34 216,31
Resultatregleringar		109 397,81	110 316,09
		1 395 572,04	901 471,53
Passiva totalt		123 339 145,83	115 989 711,08

Finansieringsanalys

Noter till resultaträkningen

	tEUR 2020	tEUR 2019
Ordinarie verksamhet		
Medicinska stipendier och understöd	-1 287	-1 156
Museiverksamhet, netto	-890	-1 188
Förvaltning	-611	-643
Ordinarie verksamheten, netto	-2 788	-2 987
Placeringsverksamhet		
Fastighetsnetto	893	900
Dividender	1 944	2 919
Övriga placeringsintäkter	1 156	1 144
Räntor och övriga intäkter/kostnader	-30	-16
Nettoförändring i materiala tillgångar (- ökning/+ minskning)	-441	0
Nettoförändring i placeringar (- ökning/+ minskning)	-195	-467
Förändring i fordringar/skulder	51	130
Placeringsverksamhet, netto	3 378	4 610
Netto kassaflöde	590	1 623
Likvida medel vid räkenskapsperiodens början	2 979	1 356
Likvida medel vid räkenskapsperiodens slut	3 569	2 979

	2020	2019
I. Medicinsk understödsverksamhet		
Allmänna fonden, forskningsstipendier	-698 500,00	-733 300,00
Steinerfonden, forskningsstipendier	-334 250,00	-346 250,00
Steinerfonden, fortbildnings o. projektstip.	-252 325,00	-149 420,00
Återtagna stipendier	-	42 400,00
Symposiekostnader	-	-33 432,70
Övriga understöd	-90 000,00	-
Medicinsk understödsverksamhet	-1 375 075,00	-1 220 002,70
2. Museiverksamhet		
Intäkter	190 543,72	200 578,10
Kostnader		
Personalkostnader	-392 827,52	-410 084,12
Fastighetsunderhåll	-364 013,17	-335 765,49
Avskrivningar	-20 099,52	-21 149,20
Övriga kostnader	-320 454,47	-301 375,48
Museiverksamhet	-906 850,96	-867 796,19
3. Personalkostnader		
Löner och arvoden till närståendeakretsen	252 175,60	239 883,20
Övriga löner och arvoden	413 904,52	428 425,92
Pensionskostnader	98 484,58	112 734,99
Övriga lönebikostnader	28 551,59	27 788,10
	793 116,29	808 832,21
Naturaförmåner till närståendeakretsen	39 314,40	40 504,80
Naturaförmåner till övriga	14 170,80	13 465,25
	53 485,20	53 970,05

Stiftelsens personal har under året bestått av kanslipersonal, museipersonal och timanställda guider. Omräknat till heltidsanställda var stiftelsens personal 9 personer.

74

75

	2020	2019
4. Fastighetsplaceringar		
Hyror		
Fastigheter	I 256 639,28	I 275 838,53
Aktielokaler	500 794,44	488 166,40
	I 757 433,72	I 764 004,93
Kostnader för fastigheter		
Driftskostnader	-380 749,98	-415 173,41
Reparationer	-291 505,72	-263 846,13
Avskrivningar	-154 250,88	-160 700,64
	-826 506,58	-839 720,18
Kostnader för aktielägenheter		
Vederlag	-120 706,20	-140 656,58
Reparationer, förvaltn. och driftskostnader	-34 834,30	-16 790,87
	-155 540,50	-157 447,45
Fastighetsnetto	775 386,64	766 837,30
5. Värdepappersplaceringar		
Dividender		
Noterade aktier	I 744 524,48	2 102 102,03
Övriga aktier	199 116,00	1 320 058,87
	I 943 640,48	3 422 160,90
Övriga placeringsintäkter		
Vinstandelar	805 555,33	881 916,89
Ränteutgifter	350 612,35	262 283,25
	I 156 167,68	I 144 200,14
6. Realisationsvinster		
Värdepapper	159 504,70	243 528,32
Fastighetsplaceringar	-	-
	159 504,70	243 528,32
7. Realisationsförluster		
Värdepapper	-1 292 745,29	-22 603,99
8. Värdeökning/minskning		
Noterade aktier	2 080 388,35	90 388,91
Placeringsfonder	5 120 351,61	6 657 520,53
Indexobligationer	-	167 800,00
Private Debt-lån	27 477,21	25 132,21
Private Equity-lån	-152 242,81	306 993,67
	7 075 974,36	7 247 835,32
Överföring till värderegleringsfond (-)		
Upplösning av värderegleringsfond (+)	-7 075 974,36	-7 247 835,32

Noter till balansräkningen

9. De materiella tillgångarna och fastighetsplaceringarna är upptagna i bokslutet till ursprungliga anskaffningsutgifter utökade med aktiverade reparationer. Byggnader avskrivs med 4 % på restvärdet. Kansliets och museets inventarier avskrivs med 20 % på restvärdet.

Stiftelsens ägoandel i bostadsaktiebolag om den överstiger 50 % framgår av följande uppställning:

Bolagets namn	Ägoandel %	Bokföringsvärde 31.12.2020
Asunto Oy Töölönkatu 34 Bost. Ab	96	3 189 878,24

10. Byggnader och tomter

	31.12.2019	Avskrivning	31.12.2020
AG och SG, tomter	689 570,85		689 570,85
Villa G. pågående renovering			441 487,00
Villa Gyllenberg	477 023,66	-19 080,95	457 942,71
			I 589 000,56

11. Konstverk

Den ursprungliga konstsamlingens värde utgörs av värdet som angavs då stiftelsen emottog donationen. Verk som införskaffats efter 1977 har bokförts till inköpspris. Årets nyinköp uppgick till € 2 562,41.

12. Tomter, byggnader och fastighetsaktier

	Bokföringsvärde 31.12.2019	Ökning/ minskning	Avskrivning	Bokföringsvärde 31.12.2020	Uppskattat marknadsvärde 31.12.2020
Tomter	93 948,48			93 948,48	
Byggnader	3 851 224,73		-154 048,99	3 697 175,74	
Fastighetsaktier	3 273 707,56			3 273 707,56	
					55 800 000

Fastighetsinnehavens marknadsvärde har uppskattats enligt Statistikcentralens uppgifter om priset eur/m² på bostäder av motsvarande storlek och på motsvarande läge som stiftelsens innehav.

Bokslutets underskrifter

13. Aktier och andelar

	Bokföringsvärde 1.1.2020	Ökning	Försäljning till bokföringsvärde	Bokföringsvärde 31.12.2020 före kursjustering	Anskaffnings- värde 31.12.2020	Kursjusterat bokföringsvärde 31.12.2020
Noterade aktier	48 729 345,02	-	-1 120 800,00	47 608 545,02	15 322 984,33	49 688 933,37
Placeringsfonder	40 406 986,47	9 142 701,47	-10 083 750,40	39 465 937,54	33 013 508,40	44 586 289,15
Indexobl. och -lån	1 080 094,44		-1 080 094,44	-		-
Private Debt-lån	1 589 218,55	641 645,40	-25 252,06	2 205 611,89	2 172 166,74	2 233 089,10
Private Equity-lån	5 160 830,69	2 086 043,97	-287 423,05	6 959 451,61	6 346 657,64	6 807 208,82
Onoterade aktier	2 262 182,91			2 262 182,91	2 262 182,91	2 262 182,91
	99 228 658,08			98 501 728,97	59 117 500,01	105 577 703,35
Värdeförändring 2020						7 075 974,36
Värdeförändring, kursjusterat värde 31.12.2020 jämfört med anskaffningsvärde						46 460 203,35

Noterade aktier och andelar har värderats till marknadsvärde den 31.12.2020. Förändringen redovisas i resultat-räkningen enligt kap. 5 § 2a i bokföringslagen och överförs mot värderingsfonden för värdepapper. Resterande förbindelser till placeringslån bundna till private equity och private debt placeringar uppgår till 15 131 723,04 euro.

14. Förändringar i eget kapital

	31.12.2020	31.12.2019
Grundfonder	32 654 935,29	32 654 935,29
Värderegleringsfond I.I	50 387 942,79	43 140 107,47
Kursjustering värdepapper	7 075 974,36	7 247 835,32
Överföring av fastigheternas värderegleringsfond till dispositionsfond	-690 741,08	
Korrigerig av värdepapprens värderegleringsfond till dispositionsfonden	-10 312 972,72	
Värderegleringsfond 31.12	46 460 203,35	50 387 942,79
Dispositionsfond I.I.	32 045 361,47	29 270 840,73
Överföring från värderegleringsfond		
Fastigheter	690 741,08	
Värdepapper	10 312 972,72	
Dispositionsfond 31.12	43 049 075,27	29 270 840,73
Räkenskapsårets vinst	-220 640,12	2 774 520,74

Till värderegleringsfonden förs den förändring i noterade värdepappers marknadsvärden som skett under bokföringsperioden. Då värdepapper realiseras bokas skillnaden mellan försäljningsvärdet och värdet i försäljningsårets ingående balans som försäljningsvinst/förlust i resultaträkningen.

Under året har anskaffningsutgifterna för värdepappersportföljen härletts. Värderegleringsfonden har därmed omdefinierats så att den nu består av skillnaden mellan marknadsvärdet 31.12.2020 och det ursprungliga anskaffningsvärdet för respektive värdepapper. Enligt styrelsens beslut har därmed skillnaden mellan värderegleringsfondens tidigare värde och dess verkliga värde överförs till dispositionsfonden.

Enligt styrelsens beslut har fastigheternas värdereglering överförs till dispositionsfonden, då fastigheterna i balansräkningen är värderade till den aktiverade anskaffningsutgiften.

Använda bokföringsböcker

Stiftelsens bokföring har förts med programmet EmCe Taloushallinto som Hosting-version. Automatisk säkerhetskopiering av bokföringsmaterialet och programuppdateringar hör till serviceavtalet. Som datalistor finns en huvudbok och dagbok samt resultat- och balansräkning utskrivna på laserprinter. Resultat- och balansräkningen, bilageuppgifter och övriga bokslutsspecifikationer är renskrivna på Excel.

Per-Henrik Groop

Kaj Hedvall

Berndt Arell

Henrik Enckell

Susanne Homén-Lindberg

Ruth Illman

Kai Kartio

Mikael Knip

Tom Pettersson

Viveca Söderström-Anttila

Hanna Westman

Jannica Fagerholm

Över verkställd revision har i dag avgivits revisionsberättelse

Helsingfors den 11.5.2021

ERNST & YOUNG AB
Revisionsamfund

Bengt Nyholm, CGR

79

Revisionsberättelse

Till styrelsen för Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse sr

REVISION AV BOKSLUTET

UTTALANDE

Vi har utfört en revision av bokslutet för Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse sr (fo-nummer 0221097-6) för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2020. Bokslutet omfattar balansräkning, resultaträkning, finansieringsanalys och noter till bokslutet.

Enligt vår uppfattning ger bokslutet en rättvisande bild av stiftelsens ekonomiska ställning samt av resultatet av dess verksamhet i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut och det uppfyller de lagstadgade kraven.

GRUND FÖR UTTALANDET

Vi har utfört vår revision i enlighet med god revisionssed i Finland. Vårt ansvar enligt god revisionssed beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av oss utförda revisionen och vi har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa. Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

STYRELSENS OCH VERKSTÄLLANDE DIREKTÖRENS ANSVAR FÖR BOKSLUTET

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att bokslutet ger en rättvisande

bild i enlighet med i Finland ikraftvarande stadganden gällande upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera stiftelsen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

REVISORNS ANSVAR FÖR REVISION AV BOKSLUTET

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och

anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionssed använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- › identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- › skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- › utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- › drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet

om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.

- › utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi kommunicerar med dem som har ansvar för stiftelsens styrning om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den och om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

ÖVRIGA RAPPORTERINGS- SKYLDIGHETER

ÖVRIG INFORMATION

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för den övriga informationen. Den övriga informationen omfattar verksamhetsberättelsen.

Vårt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Vår skyldighet är att läsa den övriga informationen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga motstridigheter mellan den övriga informationen och bokslutet eller den uppfattning vi har inhämtat under revisionen eller om den i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare vår skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Enligt vår uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats i enlighet med gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Om vi utgående från vårt arbete på den övriga informationen, drar slutsatsen att det förekommer en väsentlig felaktighet i verksamhetsberättelsen, bör vi rapportera detta. Vi har ingenting att rapportera gällande detta.

ÖVRIGA UTTALANDEN SOM GRUNDAR SIG PÅ LAG

Vår skyldighet är att utgående från den av oss utförda revisionen ge ett uttalande om de omständigheter som förutsätts enligt stiftelselagen 4:2.2 §.

Styrelsen och verkställande direktören ansvarar för informationen i bokslutet och verksamhetsberättelsen samt för att de ersättningar och arvoden som betalats till ledamöterna i stiftelsens organ är sedvanliga.

Enligt vår uppfattning ger bokslutet och verksamhetsberättelsen de uppgifter om stiftelsens verksamhet under räkenskapsperioden som är väsentliga för bedömningen av om stadgebestämmelserna om stiftelsens ändamål och verksamhetsformer har följts. Arvoden och ersättningar utbetalda av stiftelsen till ledamöterna i stiftelsens organ kan anses vara sedvanliga.

Helsingfors 11.5.2020

Ernst & Young Ab
revisionssamfund

Bengt Nyholm, CGR

Beviljade stipendier 2020–2021

Allmänna fonden, forskningsunderstöd 2020–2021

Beviljat (€)

Aatsinki Anna-Katariina	Raskaudenaikaiset altistukset, suolistomikrobiston sekä äidinmaidon koostumus ja lapsen neuropsykologinen ja aivojen kehitys sekä psykosomaattiset oireet	26 000
Ahlqvist-Björkroth Sari	Interactive ultrasound intervention for pregnant woman with minor depressive symptoms	10 000
Aija Anette	Keskoslapsen ja vanhempien läheisyys ja sen vaikutus lapsen kehitykseen.	12 000
Alenius Suvi	Ennenaikaisen syntymän sosiaaliset vaikutukset	12 000
Alexandersson Adam	Virusinfektioner och immunologisk rekonstitution efter stamcellstransplantation hos barn	6 000
Anis Nadja	Nuorten syömishäiriöiden riskitekijät: liikunta, koulumenestys ja muut mahdolliset altistavat tekijät	10 000
Awad Shady	Somatic Mutations as drivers of Treatment Resistance and Progression of Chronic Myeloid Leukemia	12 000
Blomqvist Carl	Bröstcancer och motion. Effekten av motion på psykiska copingmekanismer och hälsotillstånd hos kvinnor med bröstcancer. SOC, "sense of coherence" som en prediktiv faktor för livskvalitet och prognos.	20 000
Ekholm Eeva	The role of the placenta in mediating maternal stress to the infant- the FinnBrain Birth cohort study	15 000
Engberg Elina	Vanhemman mielenterveyden ja koherenssin tunteen yhteydet lapsen ylipainoon, liikkumiseen ja ruutu-aikaan	30 000
Eriksson Johan	Ett friskt åldrande ur ett livscykelperspektiv – hur påverkas detta av stress under olika skeden i livet?	30 000
Fellman Vineta	Optimal kognitiv utveckling för prematurfödda barn – effekt av musikintervention under hudnära kontakt i nyföddhetsperioden ("sjungande kenguru"-studie)	15 000
Grassini Simone	Greenbrain: A human-nature interaction framework for psychological and physical well-being	12 000
Hakulinen Christian	The interplay between anxiety and stress-related disorders with general medical conditions	20 000
Hamal Manisha	Bullying among Finnish adolescents and its impact in their physiological and psychological health	6 000
Harrasova Gulnara	Body, mind and sexuality in eating disorders. Keho, mieli ja seksuaalisuus syömishäiriöissä	10 000
Hintsanen Mirka	Compassion and Self-Compassion Buffering the Effects of Psychosocial Risks on Cardiovascular Problems: A 33-Years Long Prospective Birth Cohort Study	20 000
Holm Suvi	Psychophysiological reactions to violent videogames: investigating differences between player groups	6 000
Holopainen Riikka	Implementing biopsychosocial approach in management of low back pain	12 000

82

83

Hovatta Iiris	Myelin plasticity and blood cell gene expression signatures in social anxiety	30 000
Huhtala Saija	Moniaistisen luontointervention vaikuttavuus leikki-ikäisen lapsen verinäytteenottolanteessa	13 000
Hyvönen Sanni	Äidin stressin, perheen elintapojen ja ympäristötekijöiden vaikutus lapsen infektioherkkyyteen.	12 000
Jylhä Marja	Oma arvio terveydestä – mitä se kuvaa ja miksi se ennustaa kuolleisuutta?	15 000
Kajantie Eero	Varhainen stressi ja kardiometabolinen ohjelmoituminen ennenaikaisesti syntyneillä	60 000
Kalland Mirjam	Families First: childhood experiences, spouse relationship, parental mentalizing and support among first-time parents. Impact on parenting, family health and child development.	20 000
Kalso Eija	Pain and bodily maps of emotions Smärta och kroppens kartor för emotioner	24 000
Kärkkäinen Ulla	Lihavuuden onnistunut ennaltaehkäisy ja hoito pitkällä aikavälillä	20 000
Karlsson Linnea	Välittääkö suolistomikrobiston metabolomi raskaudenaikaisen stressin ja inflammaation yhteyksiä varhaislapsuuden kehitykseen – FinnBrain Birth Cohort Study	20 000
Karlsson Hasse	Transgenerational Effects of Parental Early Life Stress on the Developing Child Brain and Mind – a New Psychosomatic Route	60 000
Karppanen Anna-Kaisa	Early life motor development, temperament and anhedonia as predictors of physical activity and sedentary time in midlife – Northern Finland Birth Cohort 1966	10 000
Karukivi Max	Aleksitymian ylisukupolviset yhteydet ja merkitys riippuvuuksien riskitekijänä	12 000
Kilpivaara Outi	Role of inherited genetics in development and care of acute leukemias	20 000
Knittle Keegan	Mind-body-behavior interactions in irritable bowel syndrome: Relationships between illness perceptions, avoidance behavior, symptoms and quality of life.	15 000
Koivumaa-Honkanen Heli	The relationships of subjective wellbeing, mental health and musculoskeletal diseases	15 000
Kontro Mika	Prospective clinical trial for determining factors predicting a response to the BCL2 inhibitor venetoclax and overcoming resistance with novel combinations in patients who have acute myeloid leukemia.	15 000
Korja Riikka	Lapsen kehitys ja mielenterveys syntymästä kouluikään varhaisen stressin kontekstissa	20 000
Kortesuoma Susanna	FinnBrain-syntymäkohorttitutkimus: Äidin raskaudenaikaisen stressin vaikutus lapsen stressinsäätelyjärjestelmään kehittyvissä aivoissa	18 000
Koski Sari	Stigma diabetesta sairastavilla suomalaisilla aikuisilla	8 000
Kuula Liisa	Stress continuity and sleep	20 000
Laitinen Kirsi	Raskausajan elintavat lapsen kehityksen säätelijänä	20 000
Lapinleimu Helena	Ulkomailla Suomeen adoptoitujen lasten fyysinen ja psyykinen terveys, FinAdo (Finnish Adoption -Study) 3 jatkotutkimus	15 000
Lehto Ulla-Sisko	Syöpään sairastuneiden sosiaaliset resurssit, hyvinvointi ja selviytyminen – sosiaalisen pääoman eri muotojen ja osatekijöiden merkitys syöpäpotilaiden hyvinvoinnissa ja selviytymisessä	25 000

Lehto Eliisa	Prospektiivisen muistin arviointi ja pienipainaisuuden sekä muiden syntymäaikaisten riskitekijöiden vaikutus prospektiivisen muistin toimintoihin aikuisuudessa	8 000
Liira Helena	Mikä on toimintakyvyn, oireiden ja elämänlaadun ennuste potilailla, joita on yliopistosairaalassa hoidettu toiminnallisen häiriön vuoksi	20 000
Lukkarinen Minna	FinnBrain Pediatrics – The development of chronic disorders by the age of 5 years	20 000
Lund Riikka	Kortisolialtistuksen vaikutus verisolujen epigeneettiseen säätelyyn	20 000
Luoma Sini	Multipelmin myelooman hoito lääkkein ja kantasolujensiirrolla sekä immunologian vaikutus taudinkulkuun	12 000
Mäkelä Tia	Synnytyksessä traumatisoitumisen taustatekijät ja tunnistaminen	6 000
Marttunen Mauri	Stressi, psykosomaattinen oireilu ja mielenterveyden kehitys elämänkulussa – 16-vuotiaiden nuorten seurantatutkimus 22, 32, 42 ja 52 vuoden iässä	20 000
Mikkonen Maiju	Does poverty break one's heart? A life course study of early life poverty and health and wellbeing in old age.	6 000
Mustjoki Satu	Aberrant clonal T cell proliferations in patients with hematopoietic stem cell transplantation – Poikkeavat klonaaliset T-solut veren kantasolusiirron jälkeen	30 000
Näsänen-Gilmore Pieta	Early life stress and the development of lung function in adolescence and adulthood in two country context: Finland and Bangladesh	15 000
Nolvi Saara	Varhainen stressi, lapsen aivojen rakenteelliset ja toiminnalliset ominaisuudet ja itsesäätelytaitojen kehitys varhaislapsuudessa (DSN - Developing Self-Regulation & Neuroscience Project)	15 000
Nordenswan Hanna-Kaisa	The impact of meditation on adverse cardiac events and mortality in patients with severe heart disease: a randomised, controlled trial	20 000
Nummenmaa Lauri	Neuromolecular and metabolic mechanisms of anorexia nervosa: A combined PET-MRI study	15 000
Ollila Hanna	Disrupted sleep and circadian rhythms as risk factor for cardiometabolic diseases	24 000
Paunio Tiina	Keholliset tunteet ja unen homeostaasi kroonisessa väsymyksessä	25 000
Pesonen Anu-Katriina	The Effects of Presleep Slow Breathing and Music Listening on Polysomnographic Sleep Measures – a randomized trial in individuals with high anxiety	20 000
Ray Carola	Sosioekonomisten-, psykososiaalisten- ja ympäristötekijöiden yhteys lapsiperheiden luontoliikuntaan ja lasten luontosuhteeseen	20 000
Saarela Jan	Collateral health in two ethnolinguistic groups: register-based evidence on partners' mutual receipt of sickness allowance and disability pension in Finland	8 000
Saarinen Aino	Persoonallisuuden rakenteet sairastuvuuden yleisinä ja oirekohtaisina riskitekijöinä	20 000
Sandboge Samuel	Perinatal stress och senare kroppskonstitution: En jämförande studie av prematurt födda vuxna och deras i fulltid födda syskon	20 000
Sarkanen Tomi	Potilaslähtöiset tulostulokset, toimintakyky, elämänlaatu ja resilienssi narkolepsiaa sairastavilla	15 000
Schiavone Nella	ADHD-oireiden kehittyminen lapsuudesta aikuisuuteen	20 000
Sihvonen Aleks	Afasian kuntoutumisen ennustaminen ja edistäminen (Predicting and promoting aphasia recovery)	15 000

Skogberg (os. Solovieva) Natalia	Longitudinal trajectories for the association of exposures to psychosocial stress and poor mental wellbeing with cardiovascular outcomes among migrant origin populations in Finland.	20 000
Sourander Leif Andre	Tidigt, familjecentrat ingripande i och förebyggande av barns psykosomatiska och mentala problem	50 000
Stenlund Säde-Päivi	Leder hälsosamma levnadsvanor till livstillfredsställelse, eller tvärtom?	13 000
Sulkava Sonja	Stressi, univaikeudet ja vuorotyö dementian riskitekijöinä	12 000
Tapanainen Juha	Coaching Lifestyle Intervention for Fertility (COLIFE)	25 000
Tuomi Tiinamaija	Stressin, depression ja unihäiriöiden yhteys metabolisen oireyhtymän ja diabeteksen kehittymiseen	20 000
Tuulari Jetro	Väestöneurotiedettä psyyken ja sooman rajapinnalla – varhainen lihavuus, aivot ja terveyden biomarkkerit – big data kohtaa huippumodernin aivojen verkostomallinnuksen	15 000
Väärämäki Marja	Mielenterveyden sukupolviset ja ylisukupolviset vaikutukset raskausdiabeteksen kehittymiseen, kulkuun ja mekanismeihin	20 000
Väliaho Anniina	Minikeskoset – Raskausviikoilla 22–24 syntyneiden pikkukeskosten toimintakyky ja elämänlaatu	12 000
Valtonen Maarit	Huippu-urheilijan infektiotaltius ja sen mekanismit	5 000
Veijola Juha	Childhood traumatic experiences, temperament, metabolism and brain functions	20 000
Viljakainen Heli	Fin-HIT-undersökningens andra uppföljning: mental hälsa bland unga vuxna	20 000

86

Steinerfonden, forskningsunderstöd 2020–2021

Arman Maria	Litteraturoversikt av vetenskapligt utprovade behandlingsmetoder inom antroposofisk medicin för patienter med diagnos av långvarig smärta och stress	12 000
Baars Erik	Saluto-Hygiogenetic Evaluation of Patient-reported Outcome Group (S-HEAL)	20 000
Beattie Marguerite	How do youth take up mental health- and awareness-promoting practices and sustain them? Process evaluation of the Finnish cluster-randomized comparative effectiveness trial "Healthy Learning Mind"	8 000
Boman Erika	Vårdpersonals beredskap att möta äldre med psykisk ohälsa (tidigare Vårdpersonals erfarenhet, kunskap och attityder att vårda äldre personer med psykisk ohälsa)	10 000
Burunat Iballa	Seeing the Music: Music Processing in the Congenitally Blind Brain	20 000
Eriksson Johan	Den personliga identiteten – psykoanalytiska teorier och kliniska konsekvenser	8 000
Falkenberg Torkel	Existentiell Genomik – Fas 4. Effekter av antroposofisk integrativ vård på patienter med kronisk smärta med avseende på livskvalitet, patienters upplevelser och genomstabilitet	40 000
Gerber Sofi	Att kunskapa om det levande – biodynamiska lantbrukares praxis	10 000
Granstedt Artur	Stallgödseln och dess användning för markens organiska substans och bindning av kol i biodynamiskt lantbruk	10 000
Hallqvist Beatrice	2019 – fortsättningsprojekt Metallfärgljusterapi med Mangan Violett Glas -ett instrument inom metallfärgljusterapi- som komplementär behandling för patienter med mag-tarm-besvär	5 000

Heikkinen Pyry	Cooperative and individual excellence through shared music experience – Jaetun musiikkikokemuksen vaikutukset aivojen ja kehon toiminnallisiin rytmeihin, yhteenkuuluvuuden kokemukseen ja yhteistyöhön.	26 000
Heino Matti	Mechanisms of change in non-communicable diseases: Complexity science perspectives to personal behavioural medicine	15 000
Hellman Matilda	Agency and brain-based addiction	20 000
Hök Nordberg Johanna	Patient-reported outcomes and experiences in clinical trials of Anthroposophic care: An exploration of qualitative and quantitative data	15 000
Holopainen Johanna	"Rintasyöpähoitojen jälkeen"- sairauteen liittyvät narraatiot ja niiden käsittely kirjoittamisen ryhmässä	13 000
Jansson Anu	Loneliness of older people in long-term care facilities	2 500
Kallio Eeva Kaarina	Viisastumisen monitasoinen tarkastelu – myöhemmän aikuisiän työbiografiat. "Tee aina sitä, minkä elämäsi lopussa toivoisit tulleen tehdyksi"	12 000
Kivikkokangas Sami	Itseanalyttisen funktion kehittyminen psykoanalyyttisessä	26 000
Kröz Matthias	Polysomnographically- and psychometrically recorded sleep in breast cancer patients with and without cancer-related fatigue and in a healthy, female control group	30 000
Krüerke Daniel	Influence of forest bathing on psycho-emotional stabilization and autonomous regulation in cardiac rehabilitation patients – a clinical trial (randomized crossover study)	30 000
Lindholm Oskar	Konceptet evidens i evidensbaserad medicin: en kritisk granskning.	2 000
Loukola Ville	Valve-elämän uhkaavien tilanteiden siirtyminen unisimulaatioihin ja niiden oppimisvaikutukset.	8 000
Manninen Paavo	Transferenssin käsite ja ilmeneminen kirjallisuudentutkimuksessa: väitöstutkimus lukijan ja kirjallisuuden välisen suhteen psykodynaamikasta	20 000
Mustonen Katja	Kehon ja mielen yhteyksiä rakentamassa: tutkimus kehollisesta työskentelystä nuorten psykiatrisessa fysioterapiassa	13 000
Parviainen Jaana	Kehotietoinen liikunta itsehoidossa ja kuntoutuksessa: Filosofinen tutkimus liikunnan psykofyysisestä käytöstä, hyödyistä ja vaikuttavuudesta potilaan toipumisessa (KELHO)	20 000
Poikonen Hanna	Brain and Body in Learning: EEG, Heartbeat and the Expertise in Embodiment and Abstract Cognition Aivot ja keho oppimisessa: EEG, sydämensyke sekä kehollisuuden ja abstraktin kognition taitajat	20 000
Pöyhä Reino	Spiritualiteetti, arvokkuus, oireiden hoito ja elämän laatu erilaisissa palliatiivisessa hoidossa	20 000
Rönne-Petersen Linn	Långvarig smärta och själslig hälsa -studier med existentiell och molekylär ansats inom antroposofisk och konventionell vård -FAS 2	13 000
Roos Eva	Skärmtid och sömn bland småbarn, hur påverkas sambandet av datainsamlingsmetodik, skiljer sig sambandet till sömn för olika skärmenheter?	15 000
Saarni Samuli	Moraaliarvojen merkitys sukupuolen variaatioiden lääketieteellisten hoitojen rajoja etsittäessä.	12 000
Saarto Tiina	Solace – Syöpäpotilaiden läheisten elämänlaatu- ja terveystutkimus Solace – Quality of life and health of the caregivers of cancer patients	25 000

87

Saxén Heikki	Orgaanisen bioetiikan käytännön mahdollisuuksien tutkimus erityisesti mobiilisovellusten avulla	10 000
Siltala Markku	Vainajakokemukset osana surua ja tuonpuoleisen kuvina – väitöskirjatutkimuksen jatkotutkimus	10 000
Slotte Åsa	Boys Don't Cry – Exposure, Anorexia, Sexual dysfunctions and the Overlooked Sides of Masculinity	10 000
Terhune Devin	Suggestibility as a contributing factor to the nocebo response	12 000
Tolmunen Pirkko	Kosketuksen merkitys vanhusten hoitotyössä - hoitajien ja vanhusten näkemykset	10 000
Torppa Ritva	MULAPAPU – Miten Musiikki-interventio ja Laulu Parantavat kuulovammaisten lasten Puhekieltä	15 000
Vaalamo Inka	Trauman ruumiillisuudesta psykoterapiassa	3 000
Vahviala Pirjo	Seniorit ja wellness-eurytmia -laadullinen ja aineistolähtöinen tutkimus liikunnan ja vuorovaikutuksen merkityksestä palliatiivisen hoidon kontekstissa	13 000
Vainio Seppo	Impact of Biodynamic Farming on the Strawberries as Depicted Via Nutritional Nanovesicles – mansikan nano- ja mikrorakkula eksosomit biodynaamisen viljelyn laatukriteerinä ja ravinnon elementtinä	20 000
Volanen Salla-Maarit	Terve Oppiva Mieli (TOM) -tutkimushanke tietoisuustaitojen vaikuttavuudesta oppilaiden ja opettajien mielenterveyteen sekä jalkauttamisesta peruskouluihimme. Aineiston analysointi ja raportointi.	15 000
Vuolanto Pia	Antroposofisen lääkinnän terapeuttien suhde tietoon ja näyttöön perustuvaan lääketieteeseen	20 000
Wode Kathrin	Complement of subcutaneous mistletoe extract to standard treatment in palliative pancreatic cancer care: a double-blind, randomized placebo controlled clinical trial (MISTRAL) – FAS 3	30 000

88

Steinerfondens fortbildnings- och projektstipendier 2020–2021

Ahtiainen Helena	730	Hertell Liisa	2000
Alfa Omega Raseborg rf	5000	Herttuainen Janna	6000
Alfthan Nina	500	Huhtinen Riitta-Maija	1200
Antroposofisen lääketieteen yhdistys ry.	20000	Hök Nordberg Johanna	27500
Axxell Utbildning Ab	13200	Ifill Oliver	900
Biodynaaminen yhdistys – Biodynamiska föreningen ry	20000	Isola Taina	800
Biodynamiska Föreningen i Finland r.f.	4000	Järnefelt-Rauanheimo Mika	1400
Brummer Anna	2500	Järnefelt-Rauanheimo Tiina	1400
Eklund Minna	900	Kanniainen Irmeli	10000
Federer-Rahkonen Claire	900	Kapiainen Eija	800
Gull Martin	700	Karkia Tuula	900
Hake Raili	900	Keltti Kirsi	900
Heino Heidi	1000	Koskinen Minna	1000
Helsingin Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys ry	60000	Kovero Solja	900
		Kreivi Rita	900

Kreivi Rita	800	Sarekoski Tuulikki Maria	800
Kuorikoski Sorja	3000	Sarekoski Tuulikki Maria	2400
Kurppa Reijo	900	Silvan-Egholm Riitta	800
Laakko Jessica	900	Snellman-korkeakoulu	20000
Lankinen-Antenen Pirkko Liisa	800	Snellman-korkeakoulun kannatusyhdistys ry	40000
Laulaja Tiina	900	Soljama Helena	800
Lehtonen Anja	900	Somero Anne-Marie	900
Leikas-Mieho Päivi	1500	Somero Anne-Marie	900
Lemponen Pirtta	1400	Sonninen Jussi	2500
Mahal Katja	1000	Sotala Soile	800
Marjatta-koulu	7000	Soukkanen Minna	2500
Marjatta-koulun oppimisen tuen ryhmä	13000	Steiner-konstseminariet	4000
Murto Henri	8000	Suhonen Sanna	1000
Myllyniemi Eeva-Maija	900	Suomen antroposofisen lääketieteen lääkäriyhdistys SALLY ry	6000
Männistö Anne	900	Suomen Neuropsykiatrinen Yhdistys	10000
Niinivirta Markku	5000	Svensk Förening för Antroposofisk Medicin och Terapi SAMT	5000
Niskanen Riitta	800	Sylvia-koti yhdistys ry	3700
Nordling Matti	900	Tarvainen Anna-Liisa	3400
Okkonen Pentti	900	Teckenberg-Jansson Pia	900
Okkonen Pirkko	1000	Tiitta Leena	900
Oksman Auli Marjaana	800	Tolmunen Pirkko	900
Oksman Mari	2000	Torkko-Laaksonen Maija	900
Osuuskunta Ciris	3000	Tuovinen Hannu	500
Paananen Tertta	800	Tuovinen Jaana	500
Pakkanen Airi	900	Tuovinen Hannu	10000
Puustinen Raimo	2500	Ulkuniemi Sirpa	1000
Rahijärvi Kristo	1000	Understödsföreningen för Rudolf Steinerskolan i Helsingfors	60000
Ranto Heini	900	Vahviala Pirjo	900
Ranto Heini	1000	Vainionpää Kaisa	800
Rautalin-Långström Katja	6000	Vallius Outi	800
Reinhard Veera	900	Vanhustyöyhdistys Sofia ry	8000
Reinikka Päivi	750	Wennström Rainer	2000
Riipinen Nina	800	Wetterhoff Sophie	800
Ristolainen Tiina	900	Wihuri Redmond Maarit	800
Ristola-yhteisö	2770	Wirsching Elizabeth	13000
Romppanen Mikko	800	Vuori Maarit	4000
Ruusu-Risti ry	20000	Zimmermann Peter	3000
Ryti Helena	2500	Zimmermann Seija	2000
Rännäri Susann	900		
Saarnio Pirkko	800		

89

Signe och Ane Gyllenbergs stiftelse sr

Georgsgatan 4 A 5
00120 Helsingfors
+358 9 647 390
gyllenbergs.fi

Villa Gyllenberg

Granöstigen 11
00340 Helsingfors
+358 9 647 390
villagyllenberg.fi

Kontakta oss ifall du inte önskar var med på vår postningslista.